

Amsterdam University of Applied Sciences

Meer hbo-v studenten die kiezen voor de wijk: een zaak voor opleiders in school en praktijk

van Iersel, Margriet; van Rijn, Marjon

Publication date

2020

Document Version

Final published version

Published in

HGZO-congres 2020

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van Iersel, M., & van Rijn, M. (2020). Meer hbo-v studenten die kiezen voor de wijk: een zaak voor opleiders in school en praktijk. In S. Colenbrander, & M. L. A. Leijdekkers (Eds.), *HGZO-congres 2020: Inspiratiebron voor het zorgonderwijs: congresboek* (pp. 27-28). VU Universitair Centrum voor Gedrag en Beweging, Team Zorgonderwijs.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please contact the library: <https://www.amsterdamuas.com/library/contact/questions>, or send a letter to: University Library (Library of the University of Amsterdam and Amsterdam University of Applied Sciences), Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

HGZO-congres 2020

Inspiratiebron voor het zorgonderwijs

Congresboek

Redactie:
S. Colenbrander
M.L.A. Leijdekkers

VU Universitair Centrum voor Gedrag en Bewegen
Team Zorgonderwijs

Faculteit der Gedrags- en Bewegingswetenschappen
Vrije Universiteit Amsterdam

Amsterdam
2020

Typografie: UCGB, Faculteit der Gedrags- en Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit Amsterdam

© 2020 VU-UCGB, Faculteit der Gedrags- en Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 j het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351 zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp. Voor het overnemen van één of meer gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Lezingen

De zorgprofessional van de toekomst is een samenwerkende professional <i>Duco Banning</i>	6
Interprofessioneel opleiden en samenwerken. Waarom, wat en hoe? <i>Anita Stevens en Hester Smeets</i>	7

Workshops

Betrek de zorgvrager!? <i>Rosanne Akkermans en Susanne van Hooft</i>	9
Klinisch redeneren in praktijk brengen <i>Marc Bakker</i>	10
Communicatieonderwijs: hoe hou je ze erbij? Hoe virtuele trainingauteurs kunnen helpen <i>Renske de Beijer</i>	12
Samen leren tijdens toetsen: het multidisciplinair overleg als assessment voor medische kennis <i>Annemarie Borst en Karen Weisfelt</i>	13
Interprofessioneel samenwerken, hoe leer je dat aan? <i>Suzan de Bruijn en Fon Zeegers</i>	14
Naar een interprofessioneel onderwijsraamwerk palliatieve zorg: hoe leer je van, over en met elkaar? <i>Gerard Castermans, Myrna Pelgrum-Keurhorst, Marieke Bolk, Hanneke Hoekstra</i>	15
Zelfsturend leren op de werkplek bevorderen van toekomstige zorgprofessionals <i>Katrien Cuyvers en Gunter De Win</i>	17
Over vormgeving en de meerwaarde van samenwerkend leren in leergemeenschappen <i>Stephanie Dauphin, Christian Wallner, Rob van Bemme, Marinka de Ronde</i>	19
Dilemma's pakken we samen aan <i>Jeanny Engels, Wendy Kemper-Koebrugge, Susanne van Hooft</i>	20
Online (peer)feedback <i>Judith Gerritsen en Liesbeth Neeskens</i>	21
Efficiënter feedback geven met Annotate Pro <i>Wouter Gerritsen, Erik Elings, Tom de Jooode</i>	22
Onderwijs in én met de praktijk als community: een best practice hoe praktijkgericht onderzoek vorm krijgt door samen op te leiden <i>Wendy Heemskerk, Peter Renden, Jeroen Dikken, Talitha Warning</i>	23
Interprofessioneel Praktijkleren bij Zuyd Hogeschool – delen en uitwisselen van kritische succesfactoren bij de duurzame inbedding vanuit het perspectief van onderwijs én praktijk <i>Renée van den Heuvel, Hilde de Jong, José van Oppen</i>	25
Zelfmanagent is samen-management <i>Susanne van Hooft en Nienke van der Voort</i>	26
Meer hbo-v studenten die kiezen voor de wijk: een zaak voor opleiders in School en praktijk <i>Margriet van Iersel en Marjon van Rijn</i>	27
Interprofessioneel samen werken en samen leren in een student-run-dental-clinic <i>Ria Kersbergen, Sabrina Bloemen, Ron Leunissen</i>	29
Werkvormen in de zorg <i>Maaïke Kester</i>	31
Programmatisch toetsen kan alleen door goede samenwerking <i>Karen Kotten Lips en Jacqueline de Vos</i>	32
Samen leren met leertechnologie door betekenisvolle dialoog <i>Sophie Lier</i>	33
Escape box verpleegkundig leiderschap <i>Karin Linden en Fenna Dunning</i>	34

Leren door en over reflectie vraagt om dialoog <i>Ada ter Maten, Susan Jedeloo, Giton Slieker</i>	35
Bruggenbouwers binnen professionele werkplaatsen <i>Sofie Moresi, Miranda Snoeren, Claire van der Voort, Johan van Herk</i>	37
Interprofessioneel onderwijs: kwestie van doen! <i>Frowine den Oudendammer, Marjolijn van Adrichem, Marcella van Dorst</i>	39
Gebruik van het didactisch Elektronisch Patiënten Dossier in mijn onderwijs <i>Henk Poppen, Ilona Grooters-Oosterhof, Henk Sonneveld</i>	40
Study Abroad Monitoring and Evaluation (SAME) <i>Henk Poppen, Humera Saeed, Judith van de Looij, Marc Elie</i>	42
Inclusieve besluitvorming: zo benut je de wijsheid van de groep <i>Marjolein Roemaat</i>	44
Samenwerking in projecten <i>John van Rouwendaal</i>	45
Beter studeren door te luisteren naar podcasts, een nieuwe tool <i>Barbara Sassen en Mila-Marie Bleeksma</i>	46
Student volgt cliënt, een ketenleergemeenschap <i>Ruud Smienk, Berber de Vos, Aukje Riedstra, Lianne Post</i>	47
Interprofessioneel opleiden en samenwerken: de docent centraal <i>Anita Stevens en Hester Smeets</i>	48
CURA; ondersteuning bij moreel lastige situaties in de zorg. Handvatten om met de methodiek aan de gang te gaan in de praktijk en/of in het onderwijs <i>Jojanneke Thiessen-van Staveren, Malene van Schaik</i>	50
'Inclusieve Samenwerking' Leren van en met elkaar door het toepassen van Praktische tools in de inclusieve klas <i>Sione Twilt en Marian den Daas-Kooimans</i>	51
Flexibel opleiden in de acute as van verpleegkundige vervolgopleiding <i>Paul Verhees</i>	52
Interprofessioneel leren methodisch implementeren: denken vanuit tegengestelde doelen <i>Cora Visser en Saskia Oosterbaan</i>	53
Samen werken, leren en onderzoeken binnen en buiten de Zorginnovatiecentra en -netwerken (ZIC en ZIN) van Fontys Hogeschool Mens en Gezondheid <i>Marieke van Vugt, Anchiela Valk-Bijl, Kristel de Vries, Myrthe Hakkens</i>	55
Voordelen van het gebruik van een vakcommunity en wikiwijs bij het delen van Leermaterialen in het verpleegkundig onderwijs <i>Johan van Wieren en Berber de Vos</i>	56
Hoe ASOOO is de leeromgeving?!? ... en hoe ASOOO ben jij? ... <i>Marina Wildeboer-van der Tuin, Nienke Smit-Blokzijl, Paula Battjes</i>	57
Waarom zwijgende studenten niet spreken <i>Coen Winkelman</i>	59

Algemene congresinformatie

Locatie

Het congres vindt plaats in congreshotel 'De Werelt', Westhofflaan 2, 6740 AA Lunteren, tel: 0318-484641, www.congrescentrum.nl.

Aankomst en registratie

Op donderdag 19 maart kunt u zich vanaf 9.15 en op vrijdag 20 maart vanaf 9.00 uur laten registreren bij de informatiebalie van het congres. U ontvangt daar een naambadge en u wordt verzocht deze gedurende het hele congres te dragen.

U kunt bij de informatiebalie eventuele bagage in bewaring geven. Zie voor informatie over uw hotel de aanvullende congresinformatie.

Aanvangstijden congres

De aanvangstijd van het congres is op donderdag 10.00 uur en op vrijdag 9.30 uur.

Routebeschrijving

vanaf A1 Amsterdam–Apeldoorn/Apeldoorn-Amsterdam: afslag Barneveld/Ede A 30 richting Ede, afslag Lunteren.

vanaf A12 Utrecht–Arnhem/Arnhem-Utrecht: afslag Ede-Noord/Barneveld (A30), afslag Lunteren.

vanaf A15 Rotterdam–Nijmegen/Nijmegen-Rotterdam: afslag Kesteren (N233); richting Rhenen/Veenendaal. Bij Rhenen de brug oversteken en weg volgen, 1e rotonde recht oversteken. Op de volgende rotonde rechtsaf. Weg volgen tot aan de A12, ga de A12 op richting Arnhemneem de A30 richting Ede-Noord/Barneveld afslag Lunteren.

Daarna:

Volg de rondweg (Westzoom) en daarna de ANWB-borden De Werelt. Dit betekent dat u aan het eind van de Westzoom linksaf de Dorpsstraat inrijdt. Vervolgens gaat u de vierde weg rechtsaf de Boslaan op. Ga de spoorwegovergang over; neem daarna de derde weg rechts (Molenweg); daarna eerste weg links (Westhofflaan), waar een bord u verwijst naar de ingang van congrescentrum De Werelt.

Terugweg naar A30 met eigen vervoer:

Bij de uitgang van De Werelt vindt u kaartjes met daarop de routebeschrijving naar de snelweg.

Openbaar vervoer

Lunteren is per trein bereikbaar vanuit Amersfoort en Ede-Wageningen. Reist u per trein en gebruikt u een OV chipkaart? In Lunteren rijden alleen treinen van Connexxion (Valleilijn). Vergeet niet bij het overstappen op deze trein eerst uit te checken en aansluitend weer in te checken bij de Connexxion-paal.

Wandeling vanaf station Lunteren naar De Werelt (verharde weg, circa 15 minuten):

Trein vanuit Ede: u loopt over het perron terug en dan links het grindpad op en direct rechtsaf over het parkeerterrein richting sauna. Daar gaat u linksaf (Boslaan).

U volgt de Boslaan (circa 1 km), daarna rechtsaf de Molenweg in. Eerste weg links (Westhofflaan), waar een bord u verwijst naar de ingang van congrescentrum De Werelt.

Wandeling vanaf station Lunteren naar De Werelt (verharde weg, circa 15 minuten):

Trein vanuit de richting Amersfoort: u loopt verder in de richting van de trein en steekt het spoor over. Op het grindpad rechtsaf richting sauna. Aan het einde van de parkeerplaats linksaf (Boslaan). U volgt de Boslaan (circa 1 km), daarna rechtsaf de Molenweg in. Eerste weg links (Westhofflaan), waar een bord u verwijst naar de ingang van De Werelt.

Voor vervoer naar De Werelt kunt contact opnemen met Taxi Lunteren, 0318 - 48 45 55.

Informatiemarkt

In de centrale hal van 'De Werelt' is er gedurende het congres een informatiemarkt ingericht. In het congresprogramma is er gedurende de lunch en de theepauze op donderdag en gedurende de koffiepauze en de lunch op vrijdag extra tijd ingeruimd om u de gelegenheid te bieden deze te bezoeken (zie voor exacte tijden het congres-programma).

Op de informatiemarkt staat ook een stand van onze hoofdsponsor:

Boom uitgeverij Amsterdam (www.bua.nl).

LEZINGEN

De zorgprofessional van de toekomst is een samenwerkende professional

Duco Banning

Vrije Universiteit Amsterdam

De zorgprofessional van de toekomst is een samenwerkende professional. Gezondheid hangt samen met leefstijl, je sociale netwerk, je werk, gezin, je mogelijkheden, natuurlijk ook de medische kant. En ook binnen het medische domein zijn er deelterreinen. Gezondheidsproblematiek is multiproblematiek. Dus werken in de zorg is samenwerken.

In de bestuurskunde noemen we dit beleidsintegratie en ook bestuurders in de praktijk gebruiken deze term: "hoe komen we tot integraal beleid?" Het beleid en de aanpak uit deel-domein 1 moeten worden afgestemd op het beleid en de aanpak uit deel-domein 2. Uit ons onderzoek in de zorg blijkt dat zorgverleners wel degelijk de noodzaak van de inbreng door anderen herkennen, maar dat ze tegelijkertijd redeneren vanuit hun eigen aanpak. Dat is geen onwil, maar noodzaak. De enkele professie is al moeilijk genoeg. Het overstijgende perspectief is inderdaad wat het is: een overstijgend perspectief. Zie dat maar eens uit de grond te toveren.

In een heel interactieve lezing gaan we kijken naar verschillende manieren om samenwerking te organiseren. Die manieren horen alle bij een bepaalde samenwerking-situatie: in de ene samenwerkingsuitdaging werkt de ene manier goed; bij een andere samenwerkingsuitdaging past een andere manier. Het probleem is alleen dat er vaak sprake is van wat we noemen een "dubbele" uitdaging en daarvoor hebben we eigenlijk geen passende organisatiemethode. Daar verschuift de aandacht zich van de organisatie van het geheel, naar de vormgeving van je eigen positie als professional in een omgeving waarin ook andere professionals rondlopen.

Duco Bannink is universitair hoofddocent bestuurskunde en themaleider Integrale Zorg bij het Talma Instituut aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Hij houdt zich bezig met onderzoek naar en onderwijs over samenwerking. Samenwerking is het op elkaar passen van inbreng door verschillende organisaties of personen. Het gaat dus om het op elkaar passen van verschillen. Dat is nodig, want problemen zijn vaak multi-problemen: om die aan te pakken moet je er vanuit meerdere hoeken naar kunnen kijken. Maar precies om dezelfde reden, is het moeilijk: het gaat hier om het op elkaar passen van verschillende ideeën over een probleem, de te volgen aanpak en, niet onbelangrijk, de daarbij behorende verdeling van middelen. In zijn recent verschenen boek *Het Probleem Samenwerken* (2018, met Hans Bosselaar) betoogt hij dat samenwerking niet zou moeten starten bij een analyse van het gezamenlijke probleem, maar juist bij een analyse van de inbreng van de verschillende actoren. In zijn recent verschenen *Besturen Zonder Wij* (2019) betoogt hij dat bestuurders (en bestuurskundigen) vaak onterecht vooronderstellen dat de overeenstemming over het einddoel ("we willen toch allemaal integraal zorg?") zich uitstrekt tot de aanpak ("maar hoe moet dat dan?")

Interprofessioneel opleiden en samenwerken. Waarom wat en hoe?

Anita Stevens en Hester Smeets

Zuyd Hogeschool

Tijdens deze lezing gaan we allereerst in op het 'waarom' van interprofessioneel opleiden en samenwerken. Hiermee creëren we een gezamenlijk startpunt. Iedereen wordt uitgenodigd om mee te denken over het belang van interprofessioneel onderwijs, en wat het uiteindelijk oplevert voor de student, patiënt, zorgprofessional en opleiding. Vervolgens presenteren we 'wat' interprofessioneel opleiden binnen Zuyd Hogeschool inhoudt en 'hoe' we dit hebben vormgegeven. Aan bod komen de noodzakelijke voorwaarden zoals een gezamenlijke visie, taal, en competenties. Vervolgens zoomen we in op 'hoe' we dit bij Zuyd hebben aangepakt, namelijk in samenwerking met de verschillende stakeholders: docenten, studenten, patiënten, zorgprofessionals, curriculum commissies en management. We reflecteren op onze aanpak, onze ervaringen en valkuilen. Tenslotte gaan we in op de kansen en uitdagingen die er nog liggen voor de toekomst.

Anita Stevens is onderzoeker bij het lectoraat Autonomie en Participatie en seniordocent op de Academie Fysiotherapie van Zuyd Hogeschool. Zij is coördinator van Interprofessioneel onderwijs van de Academies van Zorg en Welzijn en postdoc onderzoeker op het gebied van co-creatie, doelgericht meten en goal setting.

Anita is 25 jaar werkzaam geweest als (kinder)fysiotherapeut in het Academische Ziekenhuis Maastricht (MUMC). Na haar studie Gezondheidswetenschappen (Geestelijke Gezondheidskunde) is ze als docent fysiotherapie en onderzoeker gaan werken op Zuyd Hogeschool. Hier heeft zij expertise opgebouwd op het gebied van interprofessioneel samenwerken, meten in de zorg, evidence based practice en communicatie. In 2017 is zij gepromoveerd op het thema 'Goal setting' aan de universiteit Maastricht.

Hester Smeets is docente en coördinator interprofessioneel onderwijs binnen Zuyd Hogeschool. In dit interprofessioneel onderwijs leren studenten om samen te werken met studenten / professionals van andere disciplines om te komen tot optimale zorg voor de cliënt. Het promotieonderzoek waar Hester mee bezig is (gestart in 2017) sluit naadloos bij dit thema aan. Het doel van haar onderzoek is namelijk om middels design-based research een toetsprogramma te ontwikkelen voor de beoordeling van interprofessionele competenties. Dit onderzoek is een samenwerking tussen Zuyd Hogeschool en de Universiteit van Maastricht.

WORKSHOPS

Betrek de zorgvrager!?

Rosanne Akkermans en Susanne van Hoof

Hogeschool Rotterdam, Opleiding tot Verpleegkundige

De zorg wordt steeds complexer en vraagt meer van zorgverleners. Comorbiditeiten, sociale status en toenemende psychosociale problematiek zorgen voor complexe zorgvraagstukken die niet kunnen worden benaderd aan de hand van reeds geldende protocollen en richtlijnen. Hoe kunnen we zorgverleners handvatten bieden in deze situatie? En op welke manier kunnen we hierin het perspectief van de zorgvrager meenemen? Hogeschool Rotterdam heeft sinds enkele jaren analyse van een complexe zorgsituatie als afstudeervariant. Studenten worden met deze opdracht gestimuleerd om een zorgsituatie, waarvan zij en hun collega's niet goed weten hoe ze hier goede zorg kunnen verlenen, uit te diepen en vanuit allerlei perspectieven te onderzoeken.

In deze workshop delen we deze aanpak en gaan we op basis van enkele praktijkvoorbeelden met de deelnemers deze analyse doorlopen. Zo willen we ontdekken hoe we studenten kunnen aanleren om meer vanuit patiëntperspectief naar een situatie te kijken.

Trefwoorden

Casusanalyse, complexe zorgsituatie, patiëntperspectief, afstudeeropdracht

Correspondentieadres

Hogeschool Rotterdam

Verpleegkunde

t.a.v. mw. R. Akkermans, MSc

Rochussenstraat 198

3015 EK Rotterdam

E-mail: r.akkermans@hr.nl

E-mail: s.m.van.hoof@hr.nl

Klinisch redeneren in praktijk brengen

Marc Bakker

Amsterdam UMC, VUmc Academie

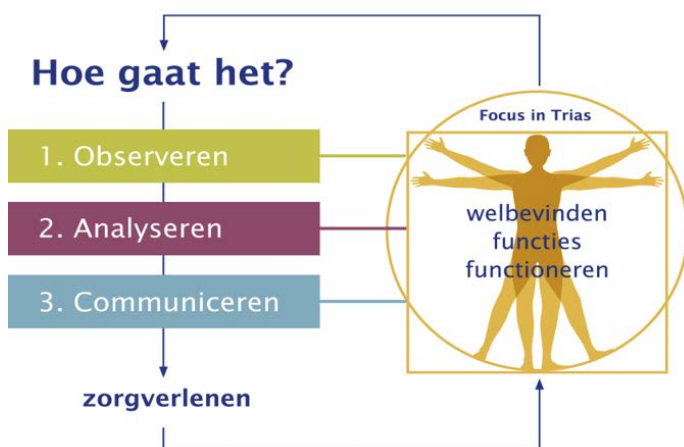
De belangstelling voor klinisch redeneren neemt zowel in het zorgonderwijs als in de beroepspraktijk de laatste tijd toe. Klinisch redeneren is de vaardigheid om eigen observaties en interpretaties te koppelen aan medische kennis (fysiologie, anatomie, pathologie, farmacologie).

Een bruikbare methode waarmee verpleegkundigen en verzorgenden uit alle werkvelden de actuele toestand van een zorgvrager systematisch en grondig vaststellen is ProActive Nursing. ProActive Nursing wil zeggen dat de student/zorgverlener binnen het zorgproces goed anticipeert en meedenkt. Een ervaren zorgverlener is bekwaam in toestandsdiagnostiek. Haar focus ligt op de balans tussen drie hoofdthema's:

Welbevinden (mentaal, lichamelijk en sociaal);

(Vitale) functies;

Dagelijks functioneren (activiteiten & participatie) van de patiënt/cliënt.

Klinisch redeneren vraagt om parate vakkennis en om het vermogen kritisch te denken. Maar het vergt ook dat de zorgverlener in staat is tot reflectie en goed communiceren.

Om klinisch redeneren op een onderwijskundig onderbouwde en eenduidige manier te kunnen (be)oefenen - dus zowel in een schoolse setting (docenten) als op de werkplek (praktijkopleiders en werkbegeleiders) - is de Time ouT ontwikkeld. Dit is een praktische, sociaal-didactische werkvorm om het klinisch redeneren van verpleegkundigen en verzorgenden in praktijk te (leren) brengen.

Tijdens deze bijeenkomst oefent u klinisch redeneren met de Time ouT.

Trefwoorden

Klinisch redeneren, brug tussen theorie ↔ praktijk,

Literatuur

Bakker, M. (2017). *ProActive Nursing: klinische problematiek inzichtelijk*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers (2^e druk);

Internet-links

www.youtube.com/watch?v=mN6G-cCQ46s

Correspondentieadres

VUmc Academie
Marc Bakker
Van der Boechorststraat 7
1081 BT Amsterdam
Postbus 7057
1007 MB Amsterdam
E: marc.bakker@vumc.nl

Correspondentieadres:

VUmc Academie
Marc Bakker
Postbus 7057
1007 MB Amsterdam
E-mail: marc.bakker@vumc.nl

Communicatieonderwijs: hoe hou je ze erbij? Hoe virtuele trainingsacteurs kunnen helpen

Renske de Beijer
DialogueTrainer

Als zorgprofessional voer je de hele dag gesprekken. En met die gesprekken kun je veel bereiken: betere behandelingen, meer zelfmanagement, afname van complicaties en toenemend werkplezier.

Communicatieonderwijs is dan ook heel belangrijk; zowel tijdens de medische vooropleiding, als tijdens het werkzame leven. Maar dat is zo makkelijk nog niet. Wie herkent het niet: weerstand tegen rollenspellen, studenten die niet serieus met elkaar oefenen en grote groepen studenten die het moeilijk maken om individuele feedback te geven.

Virtuele trainingsacteurs

Door een deel van het leren te verplaatsen naar een online omgeving, waarin studenten lastige gesprekken kunnen oefenen met virtuele trainingsacteurs, kun je deze uitdagingen aangaan! Want oefenen met virtuele trainingsacteurs is veilig, en geeft de mogelijkheid tot het krijgen van individuele feedback. Ook als de groep groot is.

Bovendien geeft het zelf ontwikkelen van een gesprekssimulatie veel inzicht voor docenten, studenten én zorgprofessionals. Bijvoorbeeld in de fases van het gesprek, de belangrijkste doelen in die fases en de manieren om die doelen te bereiken.

Onze workshop

In onze workshop maak je kennis met de virtuele trainingsacteurs van DialogueTrainer. Je speelt zelf één van onze gesprekssimulaties, die we hebben ontwikkeld met diverse zorgopleiders en zorgprofessionals. Vervolgens ga je er - samen met andere deelnemers - ook één zelf ontwikkelen. We zijn benieuwd op welke gesprekken jij je studenten of cursisten wilt voorbereiden!

Trefwoorden

Communicatie, gespreksvoering, educatie, serious game, virtuele trainingsacteurs, innovatie, vernieuwend leren

Literatuur

Jeuring, J. et al. (2015). Communicate! A serious game for communication skills. *Design for teaching and learning in a networked world*, Lecture Notes in Computer Science, vol 9307.

Internet-links

<https://www.dialoguetrainer.com/zorg>

Correspondentieadres

DialogueTrainer
t.a.v. mw. R.P. de Beijer, MSc
Europalaan 100
3526 KS Utrecht
E-mail: renske@dialoguetrainer.com

Samen leren tijdens toetsen: het multidisciplinair overleg als assessment voor medische kennis

Annemarie Borst en Karen Weisfelt

De Haagse Hogeschool, HBO-Verpleegkunde

Wat betreft medische kennis zijn verpleegkundigen vaak onbewust bekwaam: ze denken weinig te weten, maar bij gestructureerd doorvragen blijken ze wel degelijk over voldoende kennis te beschikken. Het probleem is een gebrek aan ervaring met het toepassen van deze kennis, bijvoorbeeld bij het hardop klinisch redeneren onder tijdsdruk. Bij De Haagse Hogeschool hebben we daarom een bijscholing ontwikkeld, waarin de focus juist ligt op dit aspect van het klinisch redeneerproces (Borst *et al.*, 2019). Dit onderwijs vraagt ook om een manier van toetsing die dicht bij de realiteit ligt.

De toetsvorm die wij hebben ontwikkeld bestaat uit een gesimuleerd multidisciplinair overleg: drie deelnemers werken vooraf een eigen casus uit volgens de eerste drie stappen van pro-active nursing (oriëntatie; klinische probleemstelling; aanvullend onderzoek)(Bakker, 2010). Vervolgens gaan zij in bespreking met drie andere deelnemers en twee inhoudsdeskundigen (bijvoorbeeld een docent en een verpleegkundig specialist of arts). De drie voorbereide deelnemers beschrijven hun casus. De tafelgenoten mogen op elk moment tijdens het gesprek vragen stellen, waardoor de situatie onverwacht en uitdagend wordt. De toetsing is diepgaander dan bij een presentatie en er ontstaat teamwork: samen kom je tot de beste conclusie!

Tijdens de workshop ga je deze manier van toetsen en beoordelen zelf ervaren. Je krijgt meer zelfvertrouwen, omdat je ontdekt dat je zelfs met een minimale voorbereiding samen veel weet. Door het gebruik van casuïstiek is het nut van deze kennis meteen duidelijk. Ook kun je inschatten of je deze toetsvorm kunt gebruiken in je eigen praktijk.

Trefwoorden

Toetsing; medische kennis; klinisch redeneren

Literatuur

Borst, A., K.D. Weisfelt, C. van der Zwan, J. Dikken & M.T. Slager (2019). Leerpraktijk: Het multidisciplinair overleg als assessment bij beoordelen van medische kennis. OenG, in druk.
Bakker, M. (2010). Pro-Active Nursing. Deel I en deel II. Amsterdam: Boom Lemma.

Correspondentieadres

De Haagse Hogeschool
HBO-Verpleegkunde
t.a.v. mw. dr. A. Borst
Postbus 13336
2501 EH, Den Haag
E-mail: a.borst@hhs.nl

Interprofessioneel samenwerken, hoe leer je dat (aan)?

Suzan de Bruijn en Fon Zeegers

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
Faculteit Gedrag, Gezondheid en Maatschappij

De veranderende zorgvraag vraagt om gezondheidsprofessionals die anders kijken, anders denken, anders doen*. Daarom leiden wij onze studenten op om meer en beter interprofessioneel (samen) te werken. Dat doen we in en met de praktijk, bijvoorbeeld door studenten in samenwerking met bewoners en professionals te laten werken aan een innovatie voor de wijk. In deze workshop nemen we je mee in onze aanpak van interprofessioneel opleiden op de werkplek.

Tijdens deze workshop zullen we je informeren over hoe we dat onderwijs hebben vormgegeven en zul je interprofessioneel onderwijs door middel van een casusbespreking ervaren. De actieve werkvorm m.b.v. 'stoelendans' nodigt je uit om het verschil tussen monodisciplinaire en interprofessionele aanpak te ervaren.

Trefwoorden

Samenwerken, opleiden, interprofessioneel, interprofessional education IPE

Literatuur

Kuijer-Siebelink, W. Weijzen, S. Vijlder de F. (red). (2019) *Grensoverstijgend samenwerken, leren en opleiden in het sociaal en gezondheidsdomein*. Nijmegen: Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Zorginstituut Nederland. (2015). *Naar nieuwe zorg en zorgberoepen: De contouren*.

Diemen: Zorginstituut Nederland.

Zorginstituut Nederland. (2016). *Anders kijken, anders leren, anders doen*. Commissie Innovatie Zorgbereoepen en opleidingen.

Werkgroep IPE HAN-Radboudumc. (2017). *Raamwerk interprofessioneel samenwerken, leren en opleiden in de gezondheidszorg*. Nijmegen: Hogeschool Arnhem en Nijmegen en het Radboudumc.

Hoeve, A. Kuijer-Siebelink, W. Nieuwenhuis, L. (2019) Innovative Work-Based Learning for Responsive Vocational Education and Training (VET): Lessons from Dutch Higher VET. In: *The Wiley Handbook of Vocational Education and Training*. Guild, E and Unwin, L. (eds). 21: 415- 432.

Internet-links

<https://www.han.nl/onderzoek/kennismaken/sparkcentres/>

<https://www.han.nl/onderzoek/nieuws/grensoverstijgend-samenwe/>

<https://www.han.nl/onderzoek/nieuws/resultaten-gezonth/>

Correspondentieadres

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
Opleiding Voeding en Dietetiek
t.a.v. mw S. de Bruijn, MMI
Kapittelweg 33
6525 EN Nijmegen
E-mail: suzan.debruijn@han.nl

Naar een interprofessioneel onderwijsraamwerk palliatieve zorg: hoe leer je van, over en met elkaar?

Gerard Castermans, Myrna Pelgrum-Keurhorst, Marieke Bolk, Hanneke Hoekstra
O²PZ programma

Wilt u zorgprofessionals echt klaar stomen voor het leveren van goede interprofessionele palliatieve zorg? In deze workshop leggen wij u uit welke gedragsuitingen van verzorgenden, verpleegkundigen en artsen hiervoor essentieel zijn.

Het onderwijsraamwerk palliatieve zorg 2.0 (OWR 2.0) definieert competenties en gedragsuitingen die alle zorgverleners moeten kunnen laten zien als het gaat om palliatieve zorg. Bovendien werken zorgverleners van al deze verschillende opleidingsniveaus samen rondom een patiënt als een team, waarin zij overeenkomstige taken hebben maar met verschillende verantwoordelijkheden (bijv. gespreksvoering met patiënten). Het OWR 2.0 beschrijft deze teamtaken en definieert daarbij ook het aandeel van de verschillende opgeleide zorgverleners in deze taak. Een dergelijke teambenadering is nog niet eerder opgezet binnen de palliatieve zorg, ondanks dat dit bij uitstek een context biedt om gevraagde gedragsuitingen binnen een raamwerk te omschrijven. Deelnemers aan deze workshop gaan aan de slag met deze teambenadering. Het is zodoende niet alleen interessant voor ingewijden in de palliatieve zorg, maar ook voor degenen die interprofessioneel opleiden naar een hoger niveau willen tillen.

Aan het eind van de workshop

- heeft u globaal zicht op gewenste kennis, vaardigheden, houding en gedrag als het gaat om palliatieve zorg
- krijgt u inzicht in welke onderdelen van palliatieve zorg zich lenen voor ‘samen leren’
- weet u uit welke elementen de teamtaken binnen OWR 2.0 is opgebouwd, zodanig dat u dit in uw eigen werkomgeving kan introduceren
- heeft u middels rondetafelgesprekken input geleverd op de wijze waarop het OWR2.0 binnen het onderwijs vormgegeven en uitgerold kan worden

Trefwoorden

Palliatieve zorg = teamwerk; competenties en gedragsuitingen, onderwijsraamwerk palliatieve zorg 2.0; teamtaken, O²PZ

Literatuur

Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland (IKNL/Palliactief, 2017);

Kennissynthese Onderwijs Palliatieve zorg; Uitwerking (VUMC, 2016) (inclusief onderwijsraamwerk palliatieve zorg 1.0)

Uitwerking aanbevelingen Kennissynthese Onderwijs Palliatieve Zorg (VUMC, 2016);

Internet-links

www.O2PZ.nl

Correspondentieadres

Programma O2PZ

Locatie VUmc

Postbus 7057

1007 MB Amsterdam

E-mail: Gerard Castermans, MBO: gerard@zorgsense.nl

E-mail: Myrna Pelgrum-Keurhorst, HBO: m.n.pelgrum@saxion.nl

E-mail: Marieke Bolk, WO: marieke.bolk@mbooa.nl

E-mail: Hanneke Hoekstra, WO:; info@ho-extra.nl

Zelfsturend leren op de werkplek bevorderen van toekomstige zorgprofessionals

Katrien Cuyvers en Gunter De Win

Universiteit van Antwerpen, School of Education; Universiteit Ziekenhuis Antwerpen

Een belangrijk deel van de zorgopleidingen vindt plaats tijdens de stage op de werkplek. Om zichzelf in de complexe zorgomgeving te ontplooien en daarbij verder te komen dan het, al dan niet routineus, uitvoeren van taken, is zelfsturend leren noodzakelijk.

Zelfsturend leren op de werkplek is een complex en dynamisch proces waarbij o.a. bewustzijn over leernoden, alert zijn voor en herkennen van leerkansen die de werkplek biedt, doelen stellen, monitoring van de aanpak om deze doelen te bereiken en reflectie en zelf-evaluatie een belangrijke rol spelen. Zelfsturend leren is een belangrijke generieke competentie¹ en een voorwaarde voor duurzame inzetbaarheid. Zelfsturend leren leidt tot meer veerkracht, zelfvertrouwen, en doorzettingsvermogen, alsook tot betere probleemoplossende vaardigheden.

Ondersteuning van zelfsturend leren vraagt om co-regulatie als specifieke aanpak. Bij co-regulatie wordt het vormgeven van het leerproces gefaciliteerd door de opleider, een teamlid, gans het team en/of via technologische ondersteuning, zoals beperkt onderzoek in onderwijs aangeeft.

Het doel van deze interactieve workshop is om evidence-based handvaten te bieden aan docenten, stagebegeleiders, en werkplekbegeleiders van toekomstige zorgprofessionals en om aan de hand van authentieke casussen, het zelfsturend leren van toekomstige zorgprofessionals te faciliteren en de ontwikkeling van deze competentie te bevorderen.

Trefwoorden

Zelfsturend leren- stage- co-regulatie docenten/stagebegeleiders/werkplekbegeleiders

Literatuur

Cuyvers, K. (2019). Unravelling medical specialists' self-regulated learning in the clinical environment: Dissertation. University of Antwerp.

Giesselink, M., Hubers, M. D., & Endedijk, M. D. (2017). Is jouw organisatie klaar voor zelfsturend leren? NSCU magazine

Gandomkar, R., Sandars, J., Mirzazadeh (2018). Many questions remain to be answered about understanding self-regulated learning in the clinical environment. *Medical Education*, 52, 882-893. doi: 10.1111/medu.13675

Hardy III, J.H., Day, E.A., Steele, L.M. (2018). Interrelationships among self-regulated learning processes: toward a dynamic process-based model of self-regulated learning. *Journal of Management*. DOI:10.1177/0149206318780440

Hadwin, A. F., Järvelä, S., & Miller, M. (2017). Self-regulation, co-regulation, and shared regulation in collaborative learning environments. In D. H. Schunk & J. A. Greene (Eds.), *Handbook of self-regulation of learning and performance* (2nd ed.). New York: Routledge.

Correspondentieadres

Universiteit Antwerpen
Antwerp School of Education
t.a.v. Dr. Katrien Cuyvers
Venusstraat 35,
2000 Antwerpen
E-mail: katrien.cuyvers@uantwerpen.be
E-mail: gunter.dewin@uza.be

Over vormgeving en de meerwaarde van samenwerkend leren in leergemeenschappen

Stephanie Dauphin, Christian Wallner, Rob van Bommel, Marinka de Ronde

Hogeschool Leiden & Marente, Faculteit Gezondheidszorg, Lectoraat Verpleegkundige Intramurale Ouderenzorg, Faculteit Gezondheidszorg, Opleiding Fysiotherapie

Leergemeenschappen, learning communities, leernetwerken. Deze termen voor 'samenwerkend leren' kom je als docent vast vaak tegen. Het belangrijkste in zo'n 'sociaal leersysteem' is dat er van en met elkaar geleerd wordt over het werkveld door bijvoorbeeld zorgprofessionals, studenten en docenten. Dit samen en van elkaar leren creëert op verschillende manieren meerwaarde voor de deelnemers en de praktijk. In deze workshop gaan we met deelnemers in gesprek over volgende vragen: Hoe maak je een leergemeenschap tot een krachtige (praktijk)leeromgeving? Welke meerwaarde, naast leren, hebben leergemeenschappen voor de deelnemers? We gaan hierop in n.a.v. ons (eerdere) onderzoek naar waardecreatie in verschillende sociale leersystemen in domeinen zorg & welzijn en hoger onderwijs. Bij de opleiding fysiotherapie aan de Hogeschool Leiden heeft men een nieuwe master ontwikkeld in de vorm van een leergemeenschap. We zullen aan de hand daarvan praktische ervaringen en do's en dont's delen met het publiek. Het doel van de workshop is om docenten inspiratie en handvaten te bieden om zelf een succesvolle leergemeenschap op te zetten waarin ruimte is voor de verscheidenheid aan waarde die gecreëerd wordt door de deelnemers.

Trefwoorden

Leergemeenschap, samenwerkend leren, waardecreatie

Literatuur

Baronner, W. & Wallner, C. (2016). Ontwerpcriteria voor een Learning Community - De Learning Community als krachtige praktijkleeromgeving. *Onderwijs en Gezondheidszorg*, 2016 (3): 30-33.

Heemskerk W & Wallner C (2018). Het stellen van hogere denkvragen binnen een Learning Community. *Onderwijs en Gezondheidszorg* 2018 (1): 26-28.

Wallner, C. (2018). Waardecreatie in de Haagse LC Wijkverpleegkunde. *OnderwijsInnovatie* 1: 24-26, maart 2018.

Wallner, C. & Heemskerk, W. (2017). Methode bij het starten van een learning community: de LC Ster. *OnderwijsInnovatie* 2: 34-36, juni 2017.

Wenger, E., Trayner, B. & De Laat, M. (2011). Promoting and assessing value creation in communities and networks: A conceptual framework. The Netherlands: Ruud de Moor Centrum.

Correspondentieadres

Hogeschool Leiden

Faculteit Gezondheidszorg, Lectoraat Verpleegkundige Intramurale Ouderenzorg

t.a.v. mw. S. Dauphin

Zernikedreef 11

2333 CK Leiden

E-mail: dauphin.s@hsleiden.nl

Dilemma's pakken we samen aan

Jeanny Engels, Wendy Kemper-Koebrugge, Susanne van Hooft

Vilans, Hogeschool Arnhem Nijmegen, Hogeschool Rotterdam, opleiding Verpleegkunde

Zorgverleners krijgen bijna dagelijks te maken met dilemma's in de zorg, bijvoorbeeld omdat een cliënt specifieke wensen heeft waar de zorgverleners niet mee om weten te gaan. Vaak gaan dilemma's over samenwerking tussen de cliënt en zorgverlener en tussen zorgverleners onderling. Als dilemma's niet tijdig worden opgepakt door zorgverleners, kan dit grote invloed hebben op de zorgverlening. In de praktijk blijkt het voor zorgverleners vaak lastig om dilemma's te bespreken met hun cliënten of met hun collega's. Vilans heeft samen met negen teams uit de ouderen- en thuiszorg, ervaringsdeskundigen, koepelorganisaties en docenten uit het mbo en hbo onderwijs een handreiking Routeplanner bij dilemma's in de Zorg ontwikkeld, met daarin speciaal aandacht voor hoe dit in de opleiding aan bod zou kunnen komen. Een moreel beraad is een bekend hulpmiddel voor het bespreken van dilemma's, maar dit is een vrij uitgebreide methode. Er zijn ook lichtere vormen. In de workshop ga je zelf aan de slag met enkele eenvoudige hulpmiddelen die je kunt inzetten om dilemma's te bespreken.

Het doel van de workshop is het meegeven van concrete hulpmiddelen om direct te gebruiken in het eigen onderwijs.

Trefwoorden

Dilemma's, moreel beraad, samenwerking

Correspondentieadres

Hogeschool Rotterdam
Opleiding Verpleegkunde
t.a.v. mw. dr. S. van Hooft
Rochussenstraat 198
3015EK Rotterdam
E-mail: s.m.van.hooft@hr.nl

Online (peer)feedback

Judith Gerritsen en Liesbeth Neeskens

Amsterdam UMC, huisartsopleiding, Amsterdam UMC, VUmc Academie

Formatief toetsen wordt steeds belangrijker in onderwijs en feedback is daarvoor een krachtig middel. Om samen met studenten het leerproces goed te kunnen monitoren moet je zorgen voor frequente feedback. In de zorgcontext is het fijn om op eigen tijd en plaats feedback te kunnen vragen en geven. Bovendien wordt online leren steeds gewoner. Daarom is het zinvol eens te kijken hoe je online feedback kan inrichten en daarbij ook te kijken hoe je studenten hiermee samen aan de slag kunt laten gaan.

Er zijn hier wel wat potentiële obstakels te overwinnen:

- Je ziet niet hoe je feedback overkomt/begrepen wordt;
- Feedback op afstand kan het gevoel van sociale verbondenheid beperken;
- Wellicht ontbreekt een gebruiksvriendelijke tool voor peerfeedback in een specifieke situatie.

Na het volgen van deze workshop heb je een concreet idee voor het invoeren/verbeteren van online (peer)feedback in je eigen onderwijs.

Tijdens de workshop inventariseren we de obstakels die de deelnemers ervaren. Verder gaan we aan de slag met het opstellen van goede feedback en delen we onderling ervaringen met tools voor peerfeedback.

Trefwoorden

Feedback, peerfeedback, online leren

Literatuur

Svinicki, M. en McKeachie, W.J. (2014). McKeachie's teaching tip. Strategies, research and theory for college and university teachers. Wadsworth: Cengage Learning. Hfst. 9.

Internet-links

<https://books.ipskampprinting.nl/thesis/530117-filius/200/>

Correspondentieadres

E-mail: j.gerritsen@amsterdamumc.nl

E-mail: e.m.neeskens@amsterdamumc.nl

Efficiënter feedback geven met Annotate Pro

Wouter Gerritsen, Erik Elings, Tom de Joode

Vrije Universiteit Amsterdam, FGB, afdeling Bewegingswetenschappen

Het geven van goede feedback kost tijd en als docent zijn we dagelijks op zoek naar hoe we efficiënter kunnen werken. Is het voor jou herkenbaar dat je tijdens het nakijken van schrijfp opdrachten veel dezelfde commentaren aan het typen bent? Zou je als collega's onderling meer consistentie willen in het geven van feedback? In deze workshop gaan we aan de slag met een elektronische feedback tool waarmee we samen het onderwijs kunnen verrijken.

Studenten waarderen elektronische feedback meer dan traditionele feedback (Denton et al., 2008). Het aanleggen van een bibliotheek met kwalitatief goede en herbruikbare commentaren werkt tijdbesparend en zorgt voor een betere kwaliteit van de feedback (Buckley & Cowap, 2013). Door een bibliotheek met herbruikbare commentaren te koppelen aan een beoordelingsformulier ontstaat er meer transparantie en hebben de studenten ook meer begrip voor de beoordeling (Hepplestone et al., 2011). AnnotatePro is een gratis tool waarmee je eenvoudig bibliotheken met herbruikbare commentaren kan aanleggen. De bibliotheken zijn gemakkelijk met elkaar te delen waardoor de consistentie binnen het team beter wordt.

Tijdens de workshop geven we je een inkijk in het gebruik van AnnotatePro. We gaan samen een bibliotheek met herbruikbare commentaren aanmaken. Na deze workshop zou je deze onderwijs verrijking direct kunnen toepassen in de praktijk.

Kom jij bij ons langs op het HGZO om samen kennis te maken met Annotate Pro?

Trefwoorden

Schrijfonderwijs, nakijktijd, feedback geven

Literatuur

Buckley, E. and Cowap, L. (2013), Evaluation of Turnitin—an educator's perspective. *Br J Educ Technol*, 44: 562-570. doi:10.1111/bjet.12054

Denton, P., Madden, J., Roberts, M. and Rowe, P. (2008), Students' response to traditional and computer-assisted formative feedback: A comparative case study. *British Journal of Educational Technology*, 39: 486-500. doi:10.1111/j.1467-8535.2007.00745.x

HEPPLESTONE, Stuart, HOLDEN, Graham, IRWIN, Brian, PARKIN, Helen J. and THORPE, Louise (2011). Using technology to encourage student engagement with feedback: a literature review. *Research in Learning Technology*, 19 (2), 117-127.

Correspondentieadres

Vrije Universiteit Amsterdam
FGB, afdeling Bewegingswetenschappen
Wouter Gerritsen
Van der Boechorststraat 7
1081 HV Amsterdam
E-mail: w.t.c.gerritsen@vu.nl

Onderwijs in én met de praktijk als community: een best practice hoe praktijkgericht onderzoek vorm krijgt door samen op te leiden

Wendy Heemskerk, Peter Renden, Jeroen Dikken, Talitha Warning

HagaZiekenhuis en De Haagse Hogeschool; HagaAcademie & Innovatie; HBO-v

Het HagaZiekenhuis en De Haagse Hogeschool zijn begin 2019 een gezamenlijk project gestart. Zes afstuderende verpleegkunde studenten, twee hogeschoolhoofddocenten, drie verpleegkundigen en twee academiefunctionarissen vormen met elkaar een community in het ziekenhuis waar met én van elkaar geleerd wordt rondom de gezamenlijke vormgeving van praktijkgericht onderzoek met patiënten.

Deze community van lerenden kenmerkt zich door actieve betrokkenheid bij elkaars leren (Lenning & Ebbers, 1999) en streeft naar het kritisch bevragen van de eigen praktijk waarbij deelnemers individueel en als groep leren (Stoll et al. 2006). De betrokken studenten onderzoeken een deelvraag van een groter vraagstuk, waarbij zij specifieke kennis ontwikkelen en delen (Brown, 1996). Naast het benutten van informele leermomenten tijdens praktijkleren (Dikken et al., 2017), biedt het leren als community ook mooie kansen voor het samen opleiden in de ziekenhuispraktijk (Heemskerk & Wallner, 2018). Tijdens dit project hebben wij deze kansen en de randvoorwaarden kunnen ervaren.

In onze workshop wordt ingegaan op hoe wij gezamenlijk dit project gestart zijn, hoe wij als 'lerende community' met studenten en verpleegkundigen praktijkgericht onderzoek vormgeven en wat onze opbrengsten tot nu toe zijn voor de deelnemers, community en organisatie. Daarnaast gaan wij met jullie praktisch innoveren door middel van Design Thinking (Dorst, 2011) om eigen drijfveren rondom samen opleiden te exploreren. Daarmee willen wij tot ideeën komen hoe een soortgelijke community van lerenden in het eigen veld gecreëerd en onderzocht kan worden.

Trefwoorden

Community leren; Samen opleiden; Praktijkgericht onderzoek; Innoveren; Design Thinking

Literatuur

Brown, A. L. (1994). The advancement of learning. *Educational Researcher*, 23(8), 4-12.

Dorst, K. (2011). The core of 'design thinking' and its application. *Design Studies*, 32(6), 521-532.

Dikken, J., Hogendoorn J., Waaijer B., Tsonas, J., Hoefnagel, M. & Heyde, H., van de. Het herkennen van leermomenten in de verpleegkundige beroepspraktijk. *Onderwijs & Gezondheidszorg*, 41(7), 26-29

Heemskerk, W. & Wallner, C. (2018). Het stellen van hogere denkvragen binnen een Learning Community. *Onderwijs & Gezondheidszorg*, 41(1), 26-29.

Lenning, O. T., & Ebbers, L. H. (1999). *The Powerful Potential of Learning Communities: Improving Education for the Future*. ASHE-ERIC Higher Education Report, Vol. 26, No. 6. Washington, DC: Graduate School of Education and Human Development, George Washington University.

Stoll, L., Bolam, R., McMahon, A., Wallace, M., & Thomas, S. (2006). Professional Learning Communities: A Review of the Literature. *Journal of Educational Change*, 7(4), 221-258.

Correspondentie praktijkinstelling:

HagaZiekenhuis
HagaAcademie & Innovatie
mw. W. (Wendy) Heemskerk
Opleidingsadviseur
Els Borst-Eilersplein 275
2545 AA Den Haag
E-mail: w.heemskerk@hagaziekenhuis.nl

Correspondentie onderwijsinstelling:

De Haagse Hogeschool
Opleiding tot Verpleegkundige
t.a.v.dr. J. (Jeroen) Dikken
dr. P.G. (Peter) Renden
Johanna Westerdijkplein 75
2521 EN Den Haag
E-mail: j.dikken@hhs.nl
E-mail: p.g.renden@hhs.nl

Interprofessioneel Praktijkleren bij Zuyd Hogeschool - delen en uitwisselen van kritische succesfactoren bij de duurzame inbedding vanuit het perspectief van onderwijs én praktijk

Renée van den Heuvel, Hilde de Jong, José van Oppen

Zuyd Hogeschool en Adelante Zorggroep, Academie voor Ergotherapie, Academie voor Fysiotherapie Zuyd Hogeschool, Adelante Academie

Binnen Zuyd Hogeschool is er volop aandacht voor interprofessioneel opleiden en samenwerken. Zo zijn er interprofessionele competenties ontwikkeld die zowel in het curriculum als op stage uitvoerig aan bod komen (IPOS werkgroep, 2019). Tijdens de stage werken we interprofessioneel samen in interprofessionele communities of practice (IP CoP) op de stageplaats of een interdisciplinaire leer-, werk- en zorgomgeving zoals het M-ZIC bij Adelante Zorggroep (M-ZIC). Gezamenlijk leren en innoveren staat centraal. Voor de professional biedt dit mogelijkheden om kennis op peil te houden en zich verder te ontwikkelen (lerend werken) en de student wordt gestimuleerd om zich verder te ontwikkelen en te kwalificeren (werkend leren). In een korte presentatie wordt gestart met een introductie van het IP CoP praktijkleren en het M-ZIC bij Adelante. Ben je benieuwd naar onze ervaringen en kritische succesfactoren? In onze workshop delen we deze vanuit het perspectief van het onderwijs én de praktijk. Docenten, praktijkopleiders en andere betrokkenen of geïnteresseerden in vergelijkbare leer-werk-plekken, living labs, communities of practice of M-ZICs worden vervolgens uitgenodigd om hun eigen ervaringen met ons te delen in de vorm van een World Café. Gezamenlijk streven we ernaar om een overzicht te creëren van de kritische succesfactoren en oplossingen en te leren van elkaars ervaringen.

Trefwoorden

Interprofessionele communities of practice, stage, M-ZIC, Interdisciplinair

Internet-links

IPOS werkgroep (2019): Interprofessioneel Opleiden en Samenwerken (IPOS). figshare. Dataset. <https://doi.org/10.25385/zuyd.7857200.v1>

Correspondentieadres

Zuyd Hogeschool
Academie voor Ergotherapie
t.a.v. mw. Dr. R.J.F. van den Heuvel
Postbus 550
6400 AN Heerlen
E-mail: renee.vandenheuvel@zuyd.nl

Zelfmanagement is samen-management

Susanne van Hooft en Nienke van der Voort

Hogeschool Rotterdam en Saxion, Opleiding Verpleegkunde

Het ondersteunen van zelfmanagement is voor veel zorgprofessionals een belangrijk onderdeel van hun beroep. Bij de opleidingen verpleegkunde van Saxion en Hogeschool Rotterdam is geïnventariseerd hoe dit in de opleiding aan bod komt. Het blijkt dat er al veel aandacht voor zelfmanagement in de opleiding is, maar ook dat er nog verbetering mogelijk is. Uit de inventarisatie zijn aanbevelingen naar voren gekomen die we graag met andere zorgopleidingen delen. In deze workshop gaan de stoelen aan de kant en gaan de deelnemers op actieve wijze aan de slag met stellingen en met een format om te ontdekken wat er beter kan in het onderwijs rondom zelfmanagement.

Het doel van de workshop is dat deelnemers met elkaar ontdekken hoe het ondersteunen van zelfmanagement zó aangeleerd kan worden zodat samenwerking hierin met de cliënt zelf, met verschillende disciplines en met naasten vanzelfsprekend is.

Trefwoorden

Zelfmanagement, zelfmanagementondersteuning, samenwerking

Correspondentieadres

Hogeschool Rotterdam
Opleiding Verpleegkunde
t.a.v. mw. dr. S. van Hooft
Rochussenstraat 198
3015 EK Rotterdam
E-mail: s.m.van.hooft@hr.nl
E-mail: t.y.g.vandervoort@saxion.nl

Meer hbo-v studenten die kiezen voor de wijk: een zaak voor opleiders in school en praktijk

Margriet van Iersel en Marjon van Rijn

Hogeschool van Amsterdam, opleiding Verpleegkunde, Faculteit Gezondheid

Hbo-verpleegkundigen vervullen in toenemende mate een spilfunctie in de zorgverlening in de wijk aan patiënten met chronische aandoeningen en multimorbiditeit. Er is echter een tekort op de arbeidsmarkt aan hbo-opgeleide wijkverpleegkundigen. Een van de oplossingen hiervoor is het vergroten van de instroom van afgestudeerde studenten hbo-verpleegkunde, maar de nieuwe aanwas stagneert doordat veel studenten kiezen voor een loopbaan in het algemeen ziekenhuis, wat mede komt doordat zij de uitdagingen van het werkveld van de wijk onderschatten.

Het nieuwe opleidingsprofiel voor alle Nederlandse opleidingen hbo-verpleegkunde BN2020, met meer elementen van extramurale zorgverlening, beoogt hierin verandering te brengen. Aan de opleiding verpleegkunde van de Hogeschool van Amsterdam wordt onderzocht of curriculum-herontwerp de beeldvorming over de wijk bij studenten positiever maakt, waardoor meer studenten een positieve keuze maken voor de wijk. Het onderzoek brengt goed en slecht nieuws: we weten inmiddels wat studenten belangrijk vinden voor hun beroepskeuze, maar ook dat het niet eenvoudig is om invloed op hun voorkeuren uit te oefenen.

De deelnemers van de workshop worden over beide zaken bijgepraat en er wordt aandacht besteed aan de vormgeving van het curriculum-herontwerp. Omdat positieve stage-ervaringen hierbij een belangrijke component vormen, wordt in werkgroepen doorgedacht op de vraag wat opleiders en instellingen gezamenlijk kunnen doen om de belangstelling van studenten voor extramuraal werken te vergroten. De aanbevelingen worden kort aan elkaar gepresenteerd. Hiermee wordt concreet wat opleiders in school en praktijk kunnen doen om ervoor te zorgen dat de beroepskeuzen van studenten meer aansluiten bij de hedendaagse ontwikkelingen in de gezondheidszorg.

Trefwoorden

Beeldvorming, carrièrekeuze, stages, studenten hbo-verpleegkunde, wijkverpleegkunde

Literatuur

Iersel, M. van, Latour, C. H. M., Vos, R. de, Kirschner, P. A., & Scholte op Reimer, W. J. M. (2016). Nursing students' perceptions of community care and other areas of nursing practice: A review of the literature. *International Journal of Nursing Studies*, 61(9), 1-19.

Van Iersel, M., De Vos, R., Latour, C. H. M., Kirschner, P. A., & Scholte op Reimer, W. J. M. (2018). Development and validation of 'SCOPE': An instrument for measuring nursing students' perceptions of community care. *Nurse Education in Practice*, 31, 61-67.

Van Iersel, M., Latour, C. H., de Vos, R., Kirschner, P. A., & Scholte Op Reimer, W. J. M. (2018). Perceptions of community care and placement preferences in first-year nursing students: A multicentre, cross-sectional study. *Nurse Education Today*, 60, 92-97.

Van Iersel M., De Vos R., Latour C. H. M., Van Rijn, M., Kirschner P. A., & Scholte op Reimer, W. J. M. (2018). Factors underlying perceptions of community care and other healthcare areas in first-year baccalaureate nursing students: A focus group study. *Nurse Education Today*, 66, 57-62.

Van Iersel M., De Vos R., Latour C. H. M., Van Rijn, M., Kirschner P. A., & Scholte op Reimer, W. J. M. (2019). Influencing nursing students' perceptions of community care with curriculum-redesign: A quasi-experimental cohort study. *BMC Medical Education*, 19:299.

Internet-links

<https://www.hva.nl/urban-vitality/gedeelde-content/projecten/promotieonderzoek/meer-behoefte-aan-hbo-wijkverpleegkundigen-kopie.html>

<https://www.hva.nl/content/nieuws/nieuwsberichten/2018/01/beeldvorming-wijkverpleegkunde-moet-realistischer.html>

Correspondentieadres

Hogeschool van Amsterdam

Opleiding Verpleegkunde, Faculteit Gezondheid

t.a.v. mw drs. M van Iersel

Postbus 2125

1000 CN Amsterdam

E-mail: m.van.iersel@hva.nl

Interprofessioneel samen werken en samen leren in een student-run-dental-clinic

Ria Kersbergen, Sabrina Bloemen, Ron Leunissen

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen en Radboud UMC Nijmegen, Opleiding Mondzorgkunde en Tandheelkunde

Interprofessionele samenwerking in de patiëntenzorg tussen tandartsen en mondhygiënist wordt belangrijker om tandheelkundige zorg van hoge kwaliteit te leveren en de kosten van tandheelkundige zorg te verlagen. Taakverdeling in de beroepssector heeft implicaties voor de interprofessionele samenwerking tussen deze twee beroepen. Om studenten voor te bereiden op de vereiste vaardigheden voor interprofessionele samenwerking en een wederzijds begrip van elkaars rollen en vaardigheden te ontwikkelen, moet interprofessionele samenwerking worden opgenomen in educatieve programma's. In de zogenaamde Student-Run-Dental-Clinic (SRDC) in Nijmegen worden studenten van beide programma's gezamenlijk opgeleid om de vaardigheden voor interprofessionele samenwerking te ontwikkelen. Tijdens deze workshop zullen we onze ervaringen met de interprofessionele samenwerking delen.

Percepties van studenten met betrekking tot interprofessioneel leren en samenwerken worden in een longitudinale studie binnen de SRDC gevolgd. De percepties over rollen, taken, en verantwoordelijkheden van studenten en docenten zijn gemeten met een gevalideerde vragenlijst: de RIPLS (Parsell & Bligh, 1999). In deze sessie zullen resultaten worden besproken. Ook komt aan de orde hoe deze resultaten worden gebruikt om de educatieve modules te verbeteren.

Binnen het onderwijs van de opleidingen Mondzorgkunde en Tandheelkunde waarin de studenten van beide opleidingen participeren, maken we gebruik van een reflectiespel bedoeld als hulpmiddel voor reflectie en dialoog over samenwerken en samen leren in de SRDC. In deze workshop willen we met de deelnemers het reflectiespel spelen en ze kennis laten maken met de negen principes die belangrijk zijn in het samenwerken en samen leren.

Trefwoorden

Interprofessionele samenwerking, Student-Run-Dental-Clinic, tandheelkunde, mondzorgkunde, reflectiespel voor samen leren en werken

Literatuur

Parsell, G., & Bligh, J. (1999). The development of a questionnaire to assess the readiness of health care students for interprofessional learning (RIPLS). *Medical education*, 33(2), 95-100.

Schipper-Kersbergen, M.J. (2014). Interprofessionele samenwerking van studenten tandheelkunde en Mondzorgkunde. masterthesis. Vrije Universiteit Amsterdam.

Kersbergen MJ, Creugers NHJ, Hollaar VRY, Laurant MGH. Perceptions of interprofessional collaboration in education of dentists and dental hygienists and the impact on dental practice in the Netherlands: A qualitative study. *Eur J Dent Educ*. 2019;00:1–9.
<https://doi.org/10.1111/eje.12478>

Internet-links

https://www.han.nl/onderzoek/kennismaken/sparkcentres/toolbox/_attachments/reflectiespel-samenwerken-samenleren_versie_23-05-2018.pdf

Correspondentieadres

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
Opleiding Mondzorgkunde
t.a.v. mw. M. J. Kersbergen MSc
Philips van Leijdenlaan 25
6525 EX Nijmegen
E-mail: Ria.Kersbergen@radboudumc.nl

Werkvormen in de zorg

Maaïke Kester

2KNOWHOW, Team Zorg

Hoe maak je van iedere teambijeenkomst, iedere overdracht, ieder moment aan het bed, een actief en lerend moment? Aan de hand van een handzaam model – de interventiedriehoek, geven we uitleg waarom werkvormen werken en we demonstreren onze favoriete werkvormen met gegarandeerd resultaat. Een verfrissende en vooral praktische workshop waar iedereen met meer energie uit komt dan hoe men binnenkwam!

Doel van deze workshop is om deelnemers in korte tijd te inspireren hoe werkvormen bij kunnen dragen aan leren op de werkvloer. Waarom zet je bepaalde werkvormen in? En welk gedrag wil je graag zien van die student of je team? Misschien wil je wel dat ze meer gaan samenwerken, reflecteren of initiatief nemen. Dat 'gewenste' gedrag bepaalt de vorm die je kiest. Zodat je een werkvorm niet inzet omdat je je bijeenkomst leuker wilt maken, maar omdat het je doel dient en het gewenste gedrag oproept voor jouw bijeenkomst. Tevens vullen we gelijk je rugzak met praktische, frisse werkvormen die je direct al in kunt zetten. Zo kun je bijvoorbeeld door middel een gesprek en de werkvorm 'de barometer' het concrete antwoord faciliteren bij een ontwikkelgesprek: *in hoeverre vind je dat je gegroeid bent de afgelopen periode, welke cijfer (0-10) geef je dit op de barometer? En wat is ervoor nodig om naar een hoger cijfer te gaan?* Of laat studenten aan het begin van je bijeenkomst kort in duo's met elkaar uitwisselen over jouw onderwerp – zodat je onderlinge samenwerking en leren van elkaar stimuleert. Of vraag eens aan het einde van je gesprek met die patiënt aan het bed (of bijeenkomst) wat iemand geleerd heeft door middel van een aanvulzin: *Wat ik geleerd heb van hoe jij het gesprek leidde is..., wat ik hier voortaan zelf mee wil doen is...*. Deze werkvorm faciliteert het korte en concrete antwoord en maakt dat de student reflecteert op zijn professioneel handelen. Kortom: werken door middel van werkvormen in de zorg biedt een scala aan mogelijkheden!

Trefwoorden

Werkvormen; Zorg; Leren; Leerrendement verhogen; Vorm bepaalt gedrag; betekenisvolle ontmoetingsmomenten

Literatuur

Het groot werkvormenboek 1 – Sasja Dirkse & Angela Talen

Het groot werkvormenboek 2 - Sasja Dirkse, Angela Talen & Maaïke Kester

Het groot werkvormenboek in de zorg (juni 2020) - Sasja Dirkse, Angela Talen & Maaïke Kester

Internet-link

www.2knowhow.nl

Correspondentieadres

2KNOWHOW

Team Zorg

t.a.v. mw. M. Kester

Kanaalpark 140

2321JV Leiden

E-mail: maaïke.kester@2knowhow.nl

Programmatisch toetsen kan alleen door goede samenwerking

Karen Kotten Lips en Jacqueline de Vos

Hogeschool Arnhem en Nijmegen, Opleiding Voeding en Diëtetiek

Binnen de opleiding Voeding en Diëtetiek zijn we gestart met programmatisch toetsen. Deze vorm van toetsen is een hot item in onderwijsland. Er zijn vele publicaties maar velen van ons stoeien met de HOE vraag. De fase van ontwerp naar implementatie vergt veel betrokkenheid en samenwerken met studenten en docenten.

In de workshop gaan we aan de slag door middel van activerende didactiek. We starten met een oefening om de behoeftes van de deelnemers te peilen. Op basis daarvan differentieren we naar kennis van/ervaring met programmatisch toetsen. Door middel van een leerwerkplein met diverse stations werken we met voorbeelden uit ons onderwijs en/of vraagstukken van de deelnemers. De opbrengst van de verschillende stations wordt daarna gedeeld, zodat leren van en met elkaar goed tot uiting komt.

Trefwoorden

Toetsen, Programmatisch toetsen

Internet-links

<https://lerenvantoetsen.nl/category/programmatisch-toetsen/>

<http://toetsrevolutie.nl/wp-content/uploads/2018/05/Toetsrevolutie-Naar-een-feedbackcultuur-in-het-hoger-onderwijs-WEB.pdf>

<http://www.ceesvandervleuten.com/publications/Programmatic-assessment>

https://youtu.be/_QmwEcV0GOI

<https://www.e-xamens.nl/nieuws/programmatisch-toetsen>

Correspondentieadres

HAN

Opleiding Voeding en Diëtetiek

t.a.v. mw. ir. J.de Vos

Adres of postbus

6252 EN Nijmegen

E-mail: jacqueline.devos@han.nl

Samen leren met leertechnologie door betekenisvolle dialoog

Sophie Lier

CSS Breda, leertechnologie en trainingsbureau, Beeldend Trainen

Deelnemers leren meer over de context van beeldend leren. Ze bekijken in groepjes een praktijkvideo op de beeldtafel over aanspreken en feedback en het selecteren daaruit zes beelden die voor hen betekenisvol zijn. Vervolgens analyseren zij de gezamenlijk gekozen beelden. Dit zijn er dus bv 36: aantal deelnemers (6) x 6 beelden. Over deze beelden gaan zij in dialoog totdat zij er 6 overhouden. Deze krijgen een titel en prioriteit. Het resultaat van de sessie nemen zij mee in een oefening. De opdracht legt de verbinding met hun werkpraktijk. Workshop sluit door gezamenlijk te reflecteren op de sessie en beelden.

Deelnemers:

- Leren het belang van aansluiten op huidige manier van informatieverwerken. Snel, met beelden en geluid, samen en in dialoog.
- Ervaren hoe een beeldsessie aan de beeldtafel werkt.
- Bedenken hoe zij dit praktisch kunnen inzetten in hun dagelijkse praktijk of in de les.
- Delen ervaringen en ideeën met elkaar.
- Zijn actief bezig tijdens de workshop en leren elkaar beter kennen.

Trefwoorden

Beeldsessie, dialoog, gedeelde betekenis, samen, verbinding werkpraktijk

Literatuur

Handboek voor Leren & ontwikkelen in Organisaties (Noordhoff, 2018)

Baeten, J.J.M. (2016). *The Power of Peer Feedback: Research on the Learning Process within Virtual Action Learning*.

Baeten, J. J. M. (2009). *Virtual Action Learning: Een opleidingsconcept over samenlerend produceren met ICT* (1st ed.). Breda: Citowoz

Internet-links

<https://werkplekleren.nl/beeldend-trainen/>

<https://werkplekleren.nl/ervaringen-met-werkplekleren/>

<https://josbaeten.nl/>

Correspondentieadres

CSS Breda, werkplekleren

Beeldend Trainen

t.a.v. Sophie Lier

Verlengde Poolseweg 46,

4818 CL Breda

E-mail: sophie.lier@cssbreda.nl

Escapebox verpleegkundig leiderschap

Karin Linden en Fenna Dunning

Bohn Stafleu van Loghum, Verpleegkunde

Op speelse wijze informeert BSL docenten verpleegkunde (initieel onderwijs en bij- en nascholing) over de leergang verpleegkundig leiderschap.

Verpleegkundig leiderschap is een term die we steeds vaker horen, maar wat is het nu eigenlijk? En hoe zet je het in om de zorg te verbeteren? Doel van de workshop is om door het met elkaar spelen van de escape box het gesprek hierover aan te gaan. Tijdens deze workshop over verpleegkundig leiderschap kun je ook zelf ervaren op welke wijze de escape box als leermiddel ingezet kan worden.

Trefwoorden

Escaperoom, Verpleegkundig leiderschap, Online leren

Internet-links

<https://www.bsl.nl/module-verpleegkundig-leiderschap/>
www.bsl.nl

Correspondentieadres

Bohn Stafleu van Loghum
t.a.v. Mw. F. Dunning
Postbus 246
3990 GA Houten
E-mail: fenna.dunning@bsl.nl

Leren door en over reflectie vraagt om dialoog

Ada ter Maten, Susan Jedeloo en Giton Sliker

Hogeschool Rotterdam, Avans Hogeschool, Opleiding Verpleegkunde

Doel van de workshop is om deelnemers te laten ervaren wat de reflectieve casestudie (RC) kan betekenen voor de ontwikkeling van de professionele identiteit van studenten en welke docentvaardigheden nodig zijn om studenten te coachen bij het kritisch reflecteren op het eigen handelen. Inzicht geven in de opgedane lessen bij de implementatie van RC in het onderwijs en inventariseren welke kansen en valkuilen er zijn bij verdere uitwisseling van onderwijsmateriaal en implementatie van RC.

Na een plenaire introductie gaan we in de vorm van tafelgesprekken o.l.v. een gespreksleider in dialoog. Aan de hand van een voorbeeld casestudie en prikkelende vragen genereren we met elkaar ideeën over verdere implementatie van RC in het verpleegkundig onderwijs.

Relevantie en de relatie met S.A.M.E.N

Bij de methode Reflectieve Casestudie wordt studenten gevraagd om een gebeurtenis te onderzoeken uit hun eigen praktijk waarover zij onzeker zijn of zij wel op de juiste manier hebben gehandeld. Er wordt hen gevraagd afstand te nemen van een ervaring en te omschrijven wat er gebeurd is en wat zij hebben gedaan. Vervolgens moeten studenten zichzelf hierover kritische vragen stellen. Studenten gaan als 'critical friend' met elkaar in gesprek, zij vragen om verduidelijking bij het narratief en denken mee over reflectieve vragen. Het vraagt van docenten coachingsvaardigheden om dit proces te kunnen begeleiden. De persoonlijke betrokkenheid van studenten is een belangrijke factor voor een zinvolle reflectie. Reflecteren moet een proces zijn dat de persoon ervaart als iets van zichzelf, en dat er sprake is van feedback en waarachtige dialoog. De afgelopen twee jaren hebben onderzoekers en docenten van HR en Avans succesvol samengewerkt in het delen van onderwijsmateriaal zoals de reflectieve casestudy, en ervaringen gedeeld. Hierbij zijn kansen benut en valkuilen ontweken. Hoe kunnen we in de toekomst nog meer profijt hebben van elkaars expertise?

Trefwoorden

Reflectieve casestudie, feedback, dialoog, samenwerking hogescholen

Literatuur

de Lange, J., & ter Maten-Speksnijder, A. J. (2014). WHAT, SO WHAT en NOW WHAT?. *Verpleegkunde*, 29(4), 4-11.

ter Maten, A. (2017). Een nieuwe methode om de theorie te verbinden met de praktijk: De reflectieve casestudie. *TVZ-Tijdschrift voor verpleegkundige experts*, 127(4), 40-42.

Dekker-Biesheuvel, C. (2017). Ik ben niet gek hoor!. *TVZ-Tijdschrift voor verpleegkundige experts*, 127(3), 36-39.

Internet-link

<https://mediasite.hro.nl/mediasite/mymediasite/presentations/7d06c963ee7b44af8373577a2a5443351d>

Correspondentieadres

Hogeschool Rotterdam
Instituut voor Gezondheidszorg
t.a.v. mw. dr. A.J. ter Maten-Speksnijder
Rochussenstraat 198
3015 EK Rotterdam
E-mail: a.j.ter.maten-speksnijder@hr.nl

Bruggenbouwers binnen professionele werkplaatsen

Sofie Moresi, Miranda Snoeren, Claire van der Voort, Johan van Herk

Fontys Hogescholen, domein mens en maatschappij

Betrokken instituten:

Fontys Sporthogeschool, Fontys Paramedische Hogeschool en Fontys Hogeschool Mens & Gezondheid

Workshop omschrijving

Maatschappelijke, complexe vraagstukken vragen om intersectorale samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen (Klijn 2008). Hogescholen werken daarom interprofessioneel samen met het werkveld binnen authentieke omgevingen op het grensvlak van opleiden en innoveren in de beroepspraktijk (Bakker et al., 2016; Vink, Van der Neut & Nieuwenhuis, 2017; 2018).

Binnen Fontys hanteren we verschillende benamingen voor deze omgevingen, waaronder Professionele Werkplaatsen (PW). Studenten, docenten en professionals leren en werken er samen om een bijdrage te leveren aan maatschappelijk complexe vraagstukken. Docenten en professionals uit het werkveld, die binnen deze authentieke omgevingen werken, fungeren als zogenaamde '*boundary crossers*' (Akkerman en Bakker, 2011). Deze bruggenbouwers vervullen vaak een sleutelpositie in het ontwikkelen van dergelijke leeromgevingen. De nieuwe rol blijkt geen makkelijke en vraagt aanvullende competenties Bannink en Bosselaar, 2019), vergeleken met meer traditionele onderwijssituaties.

In deze workshop maak je kennis met processen en elementen die bijdragen aan het succes van een dergelijke samenwerking. Op actieve wijze exploreren we samen de betekenis voor de rol en professionalisering van de docent.

Opbredingen voor deelnemers betreffen het vergroten van theoretische inzichten in werkzame mechanismen die er spelen binnen een PW en welke rol de docent/bruggenbouwer hierin heeft. Daarnaast overstijgen we grenzen binnen HGZO en leren we van elkaar door onze kennis te combineren met de kennis en ervaringen van de deelnemers. Tenslotte krijgen de auteurs ook input voor het vervolg van het onderzoeksproject.

Maatschappelijke, complexe vraagstukken vragen om intersectorale samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen. Ook bij Fontys werken we daarom samen met het werkveld binnen authentieke leer-werkomgevingen op het grensvlak van school en beroepspraktijk. Binnen het Fontysdomein van Mens en Maatschappij werken we samen binnen Professionele Werkplaatsen (PW)* en ontwikkelen we instrumentaria om de PW te in kaart te brengen en te onderzoeken in het WIN-project*.

Docenten en professionals uit het werkveld werken binnen deze authentieke omgevingen als zogenaamde '*boundary crossers*'. Deze boundary crossers hebben een sleutelpositie in het ontwikkelen van deze omgevingen. Dit blijkt geen makkelijke opgave, zeker niet voor beginnende boundary crossers. Het vraagt vaak aanvullende competenties vergeleken met meer traditionele onderwijssituaties. Maar welke zijn dat dan?

Nieuwsgierig naar Professionele Werkplaatsen? Welke processen en elementen bijdragen aan het succes van een dergelijke samenwerking? Neem dan deel aan deze interactieve workshop. Op een actieve wijze exploreer je de betekenis voor de rol en professionalisering van de docent, die een sleutelpositie vervult in het ontwikkelen van dergelijke omgevingen.

Trefwoorden

Bruggenbouwers, professionele werkplaatsen, grenzen overstijgen, interorganisatorisch samenwerken tussen hogeschool en publieke organisaties

Literatuur

Akkerman, S.F. & Bakker, A. (2011). Boundary crossing and boundary objects. *Review of Educational Research*, 81(2), pp. 132-169.

Bakker A, Zitter I., Beusaert S., Bruijn E. de. Tussen opleiding en beroepspraktijk: het potentieel van boundary crossing. 2016.

Bannink D. & Bosselaar, H. (2018). *Het probleem samenwerken. Duiden en verbinden: ironische uitwegen voor vastgelopen samenwerking*. Boom bestuurskunde, Den Haag.

Klijn, E. (2008). Governance and Governance Networks in Europe. *Public Management Review*, 10 (4), 505-525.

Moresi, S., Duinkerke, M., Swennenhuis, P. & Snoeren, M. (2019). *Onderwijsinnovatie*. Open Universiteit, Heerlen.

Vink, R., Van der Neut, I. & Nieuwenhuis, L. (2017). *Kijkkader professionele leergemeenschappen*. Den Haag: Zestor/Vereniging Hogescholen.

Internet-links

<https://fontys.nl/KennisNetwerk/Ontwikkelingen/Professionele-Werkplaatsen/Professionele-Werkplaatsen.htm>

Correspondentieadres

E-mail: s.moresi@fontys.nl

E-mail: c.vandervoort@fontys.nl

Email: j.vanherk@fontys.nl

Interprofessioneel onderwijs: kwestie van doen!

Frowine den Oudendammer, Marjolijn van Adrichem, Marcella van Dorst
Hogeschool Leiden, Faculteit gezondheidszorg

Binnen de faculteit gezondheidszorg van Hogeschool Leiden bestaat sinds vier jaar een interprofessionele onderwijslijn waarin alle studenten van de faculteit interprofessioneel onderwijs krijgen gedurende de opleiding.

Tijdens deze workshop krijg je een beeld van hoe deze onderwijslijn in elkaar zit, ervaar je zelf hoe het is om interprofessioneel samen te werken en bespreken we de dilemma's waar je tegenaan loopt bij het organiseren van interprofessioneel onderwijs.

In deze workshop leer je andere vakgebieden kennen door challenges aan te gaan en diep je de samenwerking verder uit door samen te samenwerken aan een interprofessioneel zorgplan aan de hand van een casus.

Trefwoorden

Interprofessioneel onderwijs

Literatuur

Tsakitzidis G. & Royen van P. 2012. *Leren interprofessioneel samenwerken in de gezondheidszorg*. Antwerpen, Uitgeverij Standaard.

Correspondentieadres

Hogeschool Leiden
Faculteit gezondheidszorg, opleidingen fysiotherapie, hbo-v, vaktherapie.
t.a.v. mevr. drs. FM den Oudendammer
Postbus 382,
2300 AJ Leiden
E-mail: oudendammer.den.f@hsleiden.nl

Gebruik van het didactisch Elektronisch Patiënten Dossier in mijn onderwijs

Henk Poppen, Ilona Grooters-Oosterholt, Henk Sonneveld
HAN – Saxion - Hogeschool Utrecht, opleiding Verpleegkunde

Medio 2021 wordt een gebruiksklaar, onder open licentie beschikbaar, didactisch en interprofessioneel Elektronisch Patiënten Dossier (EPD) opgeleverd voor onderwijsinstellingen. Hoe kan een didactisch EPD van meerwaarde zijn voor de student en docent in het verpleegkunde onderwijs en voor de Bachelor Medische Hulpverlening (BMH)?

Met behulp van een te construeren [woordwolk](#) wordt aan het begin van de workshop geïnventariseerd welke ideeën bij de deelnemers leven over een didactisch Elektronisch Patiënten Dossier.

Op basis van prikkelende stellingen aan de hand van [Socratic Teacher](#) worden de deelnemers tijdens de workshop bevroegd over hun wensen ten aanzien van het ontwikkelen en open te delen EPD. Deze quiz van max 10 stellingen wordt vooraf klaargezet (en getest). De deelnemers geven hun mening online via [Socratic Student](#). De output hiervan vormt de input voor de workshop. Deze interactieve wijze van werken is door ons veelvuldig met studenten succesvol toegepast.

Ondersteuning van de verschillende fasen van het verpleegkundig proces met casussen uit de verschillende werkvelden. De studenten leren methodisch klinisch redeneren en professioneel rapporteren met (peer)feedbackmogelijkheden en met verschillende ordeningsprincipes (SAMPC/Gordon/Omaha). Meerdere groepen studenten kunnen aan dezelfde casus werken.

Het EPD levert casuïstiek en templates op voor leer materiaal in een didactische leeromgeving. Per patiënt kunnen verschillende behandeltrajecten geïnitieerd, doorlopen en geëvalueerd worden. Iedere onderwijsinstelling kan het EPD zo naadloos mogelijk aan laten sluiten op de eigen situatie. Een werkzame beeldverbinding tussen studenten, begeleiders, zorgprofessionals en simulatiepatiënten wordt gerealiseerd, waarmee zorg op afstand geïntegreerd is in het verpleegkundig onderwijs en onderwijs van de BMH.

Studenten leren door (peer)feedback en samenwerken met andere disciplines. Docenten kunnen gebruik maken van elkaars casuïstiek. Kennisdeling leidt tot kennismaking tussen ontwikkelaars, docenten, gebruikers, onderzoekers van kenniskringen en professionals in de praktijk, in algemene en specifieke gebruikersgroepen binnen de community SAMEN Hbo-V, hét virtuele ontmoetingspunt voor Hbo-V docenten en BMH docenten.

Trefwoorden

EPD, didactiek, open leer materiaal

Literatuur

Lambregts, J., Grotendorst, A., Merwijk, C. van (2016). *Bachelor of Nursing 2020, Een Toekomstbestendig Opleidingsprofiel 4.0*, Bohn Stafleu van Loghum, Houten.
Van Houwelingen, *Telehealth-competentie in de verpleegkunde, Verbeteren van vaardigheden in het verlenen van zorg op afstand*, dissertatie 2018.

Internet-links

<https://www.actiz.nl/cms/streambin.aspx?documentid=18137>, geraadpleegd op 21-11-2019.

<https://vzi.venvn.nl/eHealth/Elektronisch-dossier>, geraadpleegd op 21-11-2019.

<https://onderwijsgezondheidszorg.nl/jaargangen/2016/3/wezochteneenecddatmethodisch-handeleneklinischredenerenondersteunt.html>, geraadpleegd op 21-11-2019.

Correspondentieadres

HAN, Verpleegkunde

Drs H.J. Poppen

Postbus 6960

6503 GL Nijmegen

E-mail: h.poppen@han.nl

Study Abroad Monitoring and Evaluation (SAME)

Henk Poppen, Humera Saeed, Judith van de Looij, Marc Elie

HAN, Faculty Economy and Management, International Relations (IRFEM) / Faculty of Health and Social Studies (GGM)

SAME geeft toekomstige studenten van de FEM informatie over hun studie in het buitenland, de instelling, het curriculum en hun woonsituatie. Voorts geeft het terugkerende studenten de gelegenheid na te denken over hun ervaring en deze te relateren aan hun persoonlijke en professionele ontwikkeling. Tenslotte helpt SAME de afdeling IRFEM bij de evaluatie van de kwaliteit van de aangeboden diensten en om de studieprogramma's aan de gastuniversiteiten te verbeteren.

Welke ideeën leven bij de deelnemers van de workshop als studenten naar het buitenland gaan voor cursussen of stages. Wat is het niveau van de gevolgde cursussen, gaan ze voor de fun, welke ervaringen zijn belangrijk, wat hebben ze geleerd als ze terugkomen? Met behulp van een te construeren [woordwolk](#) wordt aan het begin van de workshop geïnventariseerd welke ideeën bij de deelnemers leven over het monitoren vooraf en tijdens het verblijf van studenten in het buitenland. En kan een indruk worden gekregen hoe geëvalueerd kan worden. Het praktische beeld van de workshop deelnemers is in de discussie bepalend.

Voorts worden de resultaten van de eerste analyses (n=327) weergegeven in een PowerPointpresentatie. Aangezien de vragenlijst lang is zal aan een beperkt aantal uitkomsten aandacht worden gegeven. Het beeld van de evaluaties van de zelfrapportages door studenten is bepalend.

Op basis van prikkelende stellingen aan de hand van [Socrative Teacher](#) worden de deelnemers tijdens de workshop bevroegd over hun wensen ten aanzien van hun eigen SAME. Dit kan zowel inhoudelijk alsook technisch zijn. Deze quiz van max 10 stellingen wordt vooraf klaargezet (en getest). De deelnemers geven hun mening online via [Socrative Student](#). De output hiervan vormt de input voor de workshop. Deze interactieve wijze van werken is door ons veelvuldig met studenten succesvol toegepast. Met een wat meer ideale beeld gaan workshop deelnemers weg: hoe zouden zij hun SAME willen inrichten?

Bij voldoende deelnemers kunnen de resultaten van de quiz worden vastgelegd en nadien worden nagestuurd.

HAN studenten volgen academische cursussen over de hele wereld. De impact van deze Study Abroad-ervaring is niet goed bekend bij verschillende stakeholders, b.v. IRFEM. Om dit proces beter te monitoren en te evalueren is de tool Study Abroad Monitoring and Evaluation (SAME) in de afgelopen twee jaar ontwikkeld. SAME wordt tevens uitgerold voor studenten van de faculteit Gedrag, Gezondheid en Maatschappij die in het buitenland stage gaan lopen. Met behulp van de online vragenlijst (met Likert items en open vragen) geven studenten uitgebreid hun bevindingen weer.

SAME is een online tool, die de kwaliteit van het aangeboden onderwijs in het buitenland in beeld brengt. Naast de waardering over de service van de eigen instelling en die in het buitenland geeft de student ook zijn mening over de aangeboden cursussen. Tenslotte kan de student ook zijn persoonlijke indrukken van zijn verblijf met anderen delen.

Trefwoorden

Study Abroad, Monitoring, Evaluatie

Correspondentieadres

HAN, Verpleegkunde

Drs HJ Poppen

Postbus 6960

6503 GL Nijmegen

E-mail: h.poppen@han.nl

Inclusieve besluitvorming: zo benut je de wijsheid van de groep

Marjolein Roemaat

To the point

Deep democracy is een praktische methode waarmee de besluitvorming in groepen verbeterd kan worden. Als er sprake is van een vraag of dilemma bijvoorbeeld over een nieuwe toetsvorm, dan verloopt het nemen van de besluiten niet zelden op dezelfde wijze. De meerderheid, de voor-stemmer, is veel en krachtig aan het woord. De tegen-stemmer, de minderheid, wordt als lastig gezien en dient overtuigd of verleid te worden door de meerderheid. Uiteindelijk gaat de minderheid overstag, maar het besluit voelt niet als van hen, waardoor de vraag of dilemma zeker op lange termijn terug komt of blijft bestaan.

Deep democracy is een methode waarmee de wijsheid van de minderheid wordt meegenomen in het meerderheidsbesluit. Dit komt zowel het besluit zelf als de groepsdynamiek ten goede. Het biedt een alternatief voor eindeloos vergaderen of veel te snel knopen doorhakken.

Deep democracy biedt handvatten om in jouw team inclusievere besluitvorming toe te passen, en is ook goed te gebruiken in het werken met groepen studenten.

Je leert de uitgangspunten van deep democracy te verwoorden en ontdekt door de stappen van de Lewis-methode van deep democracy te doorlopen hoe je in een groep inclusieve besluitvorming kunt toepassen. Termen als ijsberg, sabotagelij, potentieel, gesprek op voeten, vissen en haaien, spreken na de workshop zeker nog meer tot de verbeelding.

Trefwoorden

Inclusieve besluitvorming, groepen, teams, team coaching

Literatuur

Kramer, J. (2017). *Deep democracy. De wijsheid van de minderheid*. Zaltbommel, uitgeverij Thema. Vierde druk.

Internet-links

<https://deepdemocracy.nl>

<https://humandimensions.nl>

Correspondentieadres

To the point, (team)coach & onderwijsexpert

T.a.v. mw MCM Roemaat, Msc.(Marjolein)

Franz Schubertstraat 35

3533 GS, Utrecht

E-mail: info@marjoleinroemaat.nl

Samenwerking in projecten

John van Rouwendaal

Amsterdam UMC locatie VUmc Academie, Projectmanagement

Steeds meer onderwijs gaat er vanuit dat studenten kunnen samenwerken in en aan projecten. De 'harde' en 'zachte' vaardigheden, die daarvoor essentieel zijn, krijgen in het kader van steeds meer opleidingen gelukkig ondertussen enige aandacht. Heel veel studenten worden echter nog steeds op pad gestuurd met de opdracht om samen iets projectmatig aan te pakken zonder dat ze daartoe voldoende en/of de juiste handvatten krijgen. In deze workshop wordt deelnemers eerst gevraagd zelf en gezamenlijk te reflecteren op de vraag in hoeverre studenten tegenwoordig voldoende toegerust zijn om hun projecten degelijk te uit te kunnen voeren. Vervolgens gaan we dieper in op de vraag hoe we studenten nog beter hun eigen projecten kunnen leren managen. Daarbij zoomen we in op een set van vragen, die studenten zichzelf vooraf, tijdens & na afloop van hun project zouden moeten stellen, om bewuster te leren van hun ervaringen met projectmatig werken, in het bijzonder op gebied van de samenwerking in hun projecten. Praktisch doen we dit door in de workshop aan te slag te gaan met een mini-project (een brug ontwerpen), zodat de deelnemers aan de workshop een en ander zelf kunnen ervaren als waren ze studenten.

Trefwoorden

Projectmanagement, Projectmatig werken, Samenwerking, 'Zachte vaardigheden' / 'Soft skills', 'Harde vaardigheden' / 'Hard skills', 'Geleerde Lessen' / 'Lessons learned'

Internet-links

<https://www.vumc.nl/educatie/vumc-academie/domein-projectmanagement.htm>

Correspondentieadres

Amsterdam UMC – VUmc Academie
Domein Projectmanagement
t.a.v. drs. John C.A. van Rouwendaal
Van Boechorststraat 7
1081 HV Amsterdam
E-mail: j.vanrouwendaal@amsterdamumc.nl

Beter studeren door te luisteren naar podcasts, een nieuwe tool

Barbara Sassen en Mila-Marie Bleeksma

University of Applied Sciences Utrecht en Bohn Stafleu van Loghum.

Studenten tools aanreiken om succesvol een opleiding te doorlopen: een uitdaging die vraagt om lef en inlevingsvermogen in het studeren van de studenten van nu. Hoe zorg je dat de studiestof aansluit op de beroepspraktijk en studenten het belang van specifieke theorie begrijpen?

Auteur en docent Dr. Barbara Sassen en Listen & Learn oprichter Mila-Marie Bleeksma hebben de handen in één geslagen om nieuwe bruggen te bouwen, door middel van podcasts. Barbara geeft in 22 podcasts nieuwe context en verdieping aan haar boek 'Gezondheidsbevordering en zelfmanagement voor verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten'. Hiermee willen we flexibiliteit creëren in het leren: of je als student eerst de stof wilt beluisteren en dan gaan bestuderen, óf juist kiest om de podcast als herhaling te gebruiken. Maar ook als je als docent je kennis wil opfrissen of als student onderweg wil leren voor een tentamen.

In deze workshop gaan we dieper in op het inzetten van (nieuwe) tools, zonder dat je als docent of begeleider veel tijd kwijt bent aan het bedenken en/of integreren van deze leermiddelen.

Trefwoorden

Onderwijsinnovatie HBO-V
Tijdmanagement Leermethoden Podcasts

Literatuur

Gezondheidsbevordering en zelfmanagement door verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten

Internet-links

www.listenlearn.nl

Correspondentieadres

Listen & Learn
t.a.v. mevr. Mila-Marie Bleeksma
Europalaan 400
3526 KS te Utrecht
E-mail: mila-marie@listenlearn.nl

Student volgt cliënt, een ketenleergemeenschap

Ruud Smienk, Berber de Vos en Aukje Riedstra, Lianne Post

Hanzehogeschool Groningen en Ommelander Ziekenhuis Groningen (OZG)
Academie voor Verpleegkunde

Studenten van de Groningse HBO-V volgen tijdens een ketenstage een patiëntgroep (kwetsbare ouderen) door de gehele zorgketen. Op deze manier maken zij veelal kennis met de thuiszorg, het ziekenhuis, revalidatie en eventueel een verhuizing naar een woonzorgcentrum [verpleeghuis]. Vanuit de invalshoek van de patiëntproblemen (In plaats van de medische problematiek. Elke student kiest onderwerpen die tijdens de stage centraal zullen staan. Daarnaast kiezen de deelnemende studenten een gezamenlijk onderwerp om onderzoek naar te doen in de zorgketen. De gekozen onderwerpen worden in elke instelling (thuiszorg, verpleeghuis (revalidatie) en ziekenhuis) onderzocht en met elkaar vergeleken. Van hieruit kunnen er verbetervoorstellen worden geschreven met betrekking tot de continuïteit van zorg. Op deze manier kunnen de verschillende instellingen bij elkaar in de keuken kijken en de samenwerking verbeteren.

Het wordt daarmee voor hen een interessanter werkveld. De aanpak zorgt onder meer voor meer interactie en uitwisseling tussen de verschillende instellingen in de zorgketen. Ook leren ze hierbij meer van elkaar.

De samenwerking tussen een opleidingsinstituut (De Academie voor Verpleegkunde van de Hanzehogeschool) en drie regionale zorginstellingen (Zorggroep Oosterlengte, Zorggroep Meander en het Ommelander Ziekenhuis Groningen) om studenten op te leiden in de zorgketen van de kwetsbare ouderen en om medewerkers van de zorginstellingen te laten deelnemen aan de Leergemeenschap, wordt als innovatief gezien.

In deze workshop wordt al roulerend met de diverse partners binnen de ketenstage gesproken over de samenwerking, dynamiek en opbrengsten van deze stagevorm.

Trefwoorden

Leergemeenschap, leren met en van elkaar, informeel leren

Internet-links

<https://www.studentvolgtclient.nl/>

Correspondentieadres

Hanzehogeschool Groningen
Academie voor Verpleegkunde
t.a.v. dhr. R.J.G. Smienk
Petrus Driessenstraat 3
9714CA Groningen
E-mail: r.j.g.smienk@pl.hanze.nl

Interprofessioneel Opleiden en Samenwerken: De docent centraal

Anita Stevens en Hester Smeets

Zuyd Hogeschool, Cluster Academies Gezondheidszorg en Welzijn

Een groot deel van het werk van zorgprofessionals speelt zich af in samenwerking met zorgverleners van andere professies (interprofessionele samenwerking). Interprofessioneel (IP) onderwijs is een effectief gebleken benadering om de daarvoor noodzakelijke samenwerkingscompetenties te verwerven. IP onderwijs is daarom een groeiend onderdeel in veel zorg- en welzijnsopleidingen. Begeleiders in IP onderwijs hebben een cruciale rol in het creëren van een leeromgeving die de doelen van IP onderwijs ondersteunt. Er kan namelijk een aantal unieke situaties voorkomen in IP onderwijs. Dit gaat bijvoorbeeld over het leren samenwerken op de instelling of over interprofessioneel onderwijs op de stageplek.

Verschillende unieke situaties in de begeleiding van IP groepen vragen om specifieke vaardigheden van IP begeleiders. In deze workshop zullen we, na een korte introductie, middels actieve werkvormen onderzoeken welke unieke situaties plaatsvinden in de begeleiding van IP onderwijs. Vervolgens gaan we in op de vraag hoe IP begeleiders gefaciliteerd kunnen worden in deze nieuwe vorm van onderwijs. Dit doen we aan de hand van een voorbeeld werkvorm zoals ingezet wordt voor docentprofessionalisering van IP onderwijs op Zuyd Hogeschool. Tenslotte dagen we de deelnemers uit om hun persoonlijke inzichten en acties te formuleren en sluiten we af met een plenaire wrap-up.

Het doel van deze interactieve workshop is om zowel het gesprek aan te gaan over, als ook evidence-informed handvatten te bieden voor de begeleiding van IP onderwijs.

Trefwoorden

Interprofessioneel onderwijs, docentprofessionalisering

Literatuur

CAIPE (Centre for the Advancement of Interprofessional Education), (2014). Defining IPE. Online via: www.caipe.org.uk/resources/defining-ipe.

Lie, D.A., Forest, C.P., Kysh, L. & Sinclair, L. (2016). Interprofessional education and practice guide No. 5: Interprofessional teaching for prequalification students in clinical settings. *Journal of Interprofessional Care*, 30(3), 324-330.

University of British Columbia (z.d.). Interprofessional Learning Facilitator Guide by the College of Health Disciplines. Online via: http://www.ipcontherun.ca/?page_id=2394#ipe-facilitator-guide.

Vyt, A. (2009). Exploring quality assurance for interprofessional education in health and social care. Antwerp/Apeldoorn: Garant.

Internet-links

[https://zuyd.figshare.com/articles/Interprofessioneel Opleiden en Samenwerken I POS_/7857200](https://zuyd.figshare.com/articles/Interprofessioneel_Opleiden_en_Samenwerken_I_POS_/7857200)

Correspondentieadres

Zuyd Hogeschool
Cluster Academies Gezondheidszorg en Welzijn
t.a.v. mw. H.W.H. Smeets
Nieuw Eyckholt 300
6419 DJ Heerlen
E-mail: anita.stevens@zuyd.nl
E-mail: hester.smeets@zuyd.nl

CURA: ondersteuning bij moreel lastige situaties in de zorg. Handvatten om CURA in te zetten in de praktijk en onderwijs

Jojanneke Thiesen-van Staveren, Malene van Schaik

Amsterdam UMC, locatie VUmc, VUmc Academie

De confrontatie met morele dilemma's in de zorg heeft op veel studenten en jong-ge diplomeerden grote emotionele impact. Dit leidt tot het ervaren van gevoelens van 'morele stress' en burn-outklachten. Aandacht voor een goede omgang met moreel lastige situaties is daarom van groot belang. CURA is een laagdrempelig instrument om gestructureerd stil te staan bij je twijfels rondom 'goede zorg'. 'CURA' staat voor Concentreren, Uitstellen, Reflecteren en Actie. Het helpt je o.a. in de omgang met wat een 'lastige situatie' of 'moreel dilemma' met je doet, met je te verplaatsen in andere betrokkenen en zo je blik op de situatie te verbreden, en met hoe je met de situatie kunt omgaan. Het kost ongeveer 20 tot 25 minuten om een casus met CURA te doorlopen.

CURA is samen met stakeholders uit de praktijk en het onderwijs ontwikkeld voor verpleegkundigen en verzorgenden in de (palliatieve) zorg. CURA is in te bedenken op alle onderwijsniveaus (mbo, hbo, wo).

Tijdens deze workshop geven we een korte introductie in CURA en tonen we hoe CURA kan bijdragen aan de ontwikkeling van morele competenties van studenten. We delen inzichten in de succesfactoren van CURA in onderwijs en bieden handvatten hoe je de les met CURA kan vormgeven en hoe CURA ingebed kan worden in het reeds bestaande curriculum van jouw onderwijsorganisatie. Daarnaast kan je zelf ervaren hoe CURA werkt door te oefenen met een (bij voorkeur eigen) casus.

Trefwoorden

Ethische dilemma's, morele stress, zelfzorg, interprofessioneel

Literatuur

van Schaik, M., Metselaar, S., Bakker, E., & Witkamp, E. (2019). Zorg voor de zorgenden. *Pallium*, 21(5), 19-21.

Rushton, C. H. (2017). Cultivating moral resilience. *AJN The American Journal of Nursing*, 117(2), S11-S15.

Internet-links

<https://palliatievezorgnoordhollandflevoland.nl/Projecten/Morele-dilemmas>

Correspondentieadres

Malene van Schaik

Amsterdam UMC Locatie VUmc

E-mail: m.vanschaik4@amsterdamumc.nl

E-mail: j.staveren@amsterdamumc.nl

‘Inclusieve Samenwerking’ Leren van en met elkaar door het toepassen van praktische tools in de inclusieve klas

Sione Twilt en Marian den Daas-Kooimans

Hogeschool Rotterdam, Instituut voor Gezondheidszorg, Opleidingen Logopedie en Fysiotherapie

De Nederlandse bevolking kent een grote diversiteit aan sociaal economische en culturele achtergronden. Dat heeft tot gevolg dat onze toekomstige zorgprofessionals in toenemende mate te maken krijgen met cliënten, die een andere culturele achtergrond hebben dan zijzelf. Zij krijgen te maken met andere (onbekende) opvattingen over ziekten en beperkingen, manieren om hulp te zoeken en visies op leven en dood.

Tegelijkertijd is er ook een toename van studenten met verschillende achtergronden in de superdiverse steden. Van het onderwijs aan onze toekomstige zorgprofessionals vraagt dit een inclusieve leeromgeving waarbij ruimte is om de verschillende achtergronden van de studenten te benoemen waardoor zijn in hun toekomstige werksituatie cultuursensitief kunnen denken en handelen.

In deze workshop gaan we in op de vraag in hoeverre wij als zorgopleidingen de samenwerking tussen de diverse studenten kunnen bevorderen zodat zij in hun toekomstige werksetting hun eigen vaardigheden en kennis m.b.t. de diverse belevingswerelden en achtergronden kunnen delen met andere zorgprofessionals. Door middel van het uitvoeren van praktische oefeningen dagen wij de deelnemers uit hun eigen referentiekader te vergroten en beogen we hun palet aan onderwijsvormen uit te breiden.

Trefwoorden

Superdiversiteit, identiteit, samenwerking, beeldvorming, inclusief werken, cultuursensitieve houding, socialisatie

Literatuur

Bormans, R. & Dekker, I. (2016). *Samen leven in de moderne samenleving*. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam

Mahdi, R. N. et al. (2019). *Interculturele communicatie in de zorg*. Assen: Koninklijke van Gorcum.

Reparaz, L.R. et al. (2017). *Diversiteit in de samenleving. Concepten, voorbeelden uit de praktijk en methoden voor de HBO-professional*. Assen: Koninklijke van Gorcum.

Correspondentieadres

Hogeschool Rotterdam
Instituut voor Gezondheidszorg, opleiding Logopedie
t.a.v. mw. S. Twilt, MA
Rochussenstraat 198
3015 EK Rotterdam
E-mail: s.twilt@hr.nl

Flexibel opleiden in de acute as van verpleegkundige vervolgopleiding

Paul Verhees

Fontys Hogeschool Mens en Gezondheid; Elisabeth Twee steden Ziekenhuis. Specialistische vervolgopleiding tot spoedeisende hulp verpleegkundige bij Fontys Hogeschool Mens en Gezondheid.

Het Elisabeth Twee Steden Ziekenhuis (ETZ) in Tilburg en Fontys Hogeschool Mens en Gezondheid (FHMG) werken samen aan een verpleegkundige vervolgopleiding in de acute as. In september 2019 is een groep gestart die opgeleid wordt tot spoedeisende hulp verpleegkundige. In het ontwerp van de opleiding wordt ingespeeld op actuele ontwikkelingen vanuit het werkveld en vanuit het onderwijs. Flexibiliteit van onderwijs en persoonsgericht onderwijs krijgen ruimte doordat de professional in opleiding (pio) veel vrijheid krijgt in keuze van leermiddelen, inhouden en bewijsmateriaal door de uitwerking van leeruitkomsten en door portfolio-assessments (Fontys Hogescholen, 2019). De leeruitkomsten zijn in gezamenlijkheid met het werkveld opgesteld voor zowel theorie als praktijk en beschrijven welke activiteit de pio aan het eind van een leerproces in de praktijk kan worden toevertrouwd en wat hij/zij daarvoor wordt geacht te weten, te begrijpen en te handelen. De ontwikkeling vanuit het landelijke project CZO Flex Level worden hiermee nauwlettend gevolgd (College Zorg Opleidingen, 2019).

Tijdens de workshop geven we deze co-creatie vorm door met elkaar in groepen kernbegrippen vanuit flexibel opleiden uit te werken. De vragen die daaruit naar voren komen worden in een opzet zoals College Tour voorgelegd aan de professional in opleiding, de hogeschool en de werkveldpartner. Doel hierbij is om gezamenlijk inzicht te krijgen in de concrete uitwerking van de ambitie van flexibel opleiden: "Passende afstemming op de veranderende behoeften van het werkveld en de werkende professional".

Trefwoorden

Flexibel opleiden; verpleegkundige vervolgopleiding in de acute as; co-creatie

Literatuur

College Zorg Opleidingen. (2019). Project CZO Flex Level. Retrieved from <https://www.czo.nl/project-czo-flex-level>

Fontys Hogescholen. (2019). Flexibilisering. Retrieved from <https://fontys.nl/KennisNetwerk/Ontwikkelingen/Flexibilisering.htm>

Correspondentieadres

Fontys Hogeschool Mens en Gezondheid

Fontys PRO

t.a.v. Hr. Med. P. Verhees

Steenstraat 66

5521KV Eersel

E-mail: p.verhees@fontys.nl

Interprofessioneel leren methodisch implementeren: denken vanuit tegengestelde polen in plaats van problemen

Cora Visser en Saskia Oosterbaan

AUMC, IOO locatie VUmc en OLVG – West Leerhuis

Niemand is tegen het samenwerken van diverse professionals in de zorg, want iedereen ervaart dat zonder dit samenwerken de kwaliteit van zorg en de patiëntveiligheid in het gedrang komen. Tegelijkertijd ervaren scholen en de zorgpraktijk dat het niet gemakkelijk is om het (leren) interprofessioneel samenwerken in te voeren. Opleiders en managers van meerdere organisaties moeten aan elkaar wennen én ondervinden feitelijke problemen. Die problemen variëren van overvolle leerplannen, personele krapte, afstemming van lesroosters of werkroosters, tot andere projecten die veel van de werknemers vragen. Dit lijken 'wicked problems'.

Bij samenwerken is het echter essentieel om niet in problemen te denken, maar in onderling afhankelijke, tegengestelde polen die samen nodig zijn om een hoger doel te bereiken.. Hierbij is aandacht nodig voor het hele plaatje van interprofessioneel leren (IPE) en interprofessioneel samenwerken. Aan de hand van het 'Polarity Thinking' principe (Wesorick & Shaha, 2015) kunnen de deelnemers de achtbaan van het methodisch invoeren van IPE ervaren.

Cora Visser deed wetenschappelijk onderzoek naar de motivatie voor interprofessioneel leren op de kraamafdeling waar Saskia Oosterbaan IPE voor studenten verloskunde, verpleegkunde en geneeskunde had ingevoerd. Beiden staan nu voor de opdracht om IPE in hun eigen organisatie verder in te voeren.

De bevindingen uit het promotieonderzoek dienen als vertrekpunt voor het invoeren van motiverend IPE in de praktijk van de zorg en van het zorgonderwijs. In subgroepen verkent u welke activiteiten u kunt ondernemen. Vervolgens onderkent u vroege waarschuwingssignalen, waardoor u kunt bijsturen. Plenair bespreken we activiteiten en signalen, zodat nader inzicht ontstaat.

Trefwoorden

IPE, Interprofessioneel samenwerken, Polarity Thinking

Literatuur

Wesorick, B., & Shaha, S. (2015). Guiding health care transformation: A next-generation, diagnostic remediation tool for leveraging polarities. *Nurs Outlook*, 63(6), 691-702.

Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/26304071>.

doi:10.1016/j.outlook.2015.05.007

Durbin, Y. The Gift of Polarity Thinking - Making Friends with Unsolvable Dilemmas
ASAHP Summit, 2018 - Healthcare Workforce Readiness for Interprofessional Collaborative Practice - Technical Report

Brian Sick, David M. Radosevich, Amy L. Pittenger & Barbara Brandt

(2019): Development and validation of a tool to assess the readiness of a clinical teaching site for interprofessional education (InSITE), *Journal of Interprofessional Care*, DOI:

10.1080/13561820.2019.1569600

Internet-links

Students' motivation for interprofessional collaboration after their experience on an IPE ward – a qualitative analysis framed by self-determination theory, in Medical Teacher:
<https://doi.org/10.1080/0142159X.2018.1436759>
<https://www.caipe.org>
<https://interprofessional.global>

Correspondentieadres

Amsterdam UMC locatie VUmc
VUmc Amstel Academie
Dr. C.L.F. Visser
Postbus 7057
1007 MB Amsterdam
E-mail: clf.visser@amsterdamumc.nl

Samen werken, leren en onderzoeken binnen en buiten de Zorginnovatiecentra en -netwerken (ZIC en ZIN) van Fontys Hogeschool Mens en Gezondheid.

Marieke van Vugt, Anchiela Valk-Bijl, Kristel de Vries, Myrtle Hakkens

Fontys Hogeschool Mens en Gezondheid, Opleiding Verpleegkunde

Doelen van de workshop

- Laten zien hoe samenwerking in opleiden en onderzoek vorm krijgt in de regio Midden en Zuid-Oost Brabant vanuit de ZIC's/ZIN's van Fontys Hogeschool Mens en Gezondheid
- Inzicht geven in wat deze samenwerking oplevert vanuit ervaringen: de meerwaarde voor de student en de medewerker maar ook het verhogen van de kwaliteit van zorg.
- Inspiratie opdoen tijdens de workshop voor de eigen organisatie hoe samenwerken in opleiden en onderzoek een meerwaarde zou kunnen zijn.

Trefwoorden

ZIC/ZIN, Samenwerken, Ketenzorg/ketenstage, Transmuraal opleiden, Interprofessioneel leren

Literatuur

Harder C., van Loon J. en Snoeren M. (2019). Praktijkleren in een ZIC/ZIN. *Onderwijs & Gezondheidszorg*, (43)2, 26-29.

Snoeren, M., Volbeda, P., Niessen, T. J. H., & Abma, T. A. (2016). Dutch care innovation units in elderly care: A qualitative study into students' perspectives and workplace conditions for learning. *Nurse Education in Practice*, 17, 174-181.

doi:<http://dx.doi.org/10.1016/j.nepr.2015.11.005>

Internet-links

<https://fontys.nl/Over-Fontys/Fontys-Hogeschool-Mens-en-Gezondheid/Zorginnovatie-ZIC-en-ZIN.htm>

Correspondentieadres

Fontys Hogeschool Mens en Gezondheid

Opleiding Verpleegkunde

t.a.v. mw. MEd M.M.A. van Vugt

Professor Goossenslaan 1

5022 DM Tilburg

E-mail: marieke.vanvugt@fontys.nl

Voordelen van het gebruik van een vakcommunity en wikiwijs bij het delen van leermaterialen in het verpleegkunde onderwijs

Johan van Wieren en Berber Vos

Hanzehogeschool Groningen, Academie voor Verpleegkunde

In het project SAMEN Hbo-verpleegkunde delen 15 hbo-v-opleidingen in Nederland leermaterialen voor het onderwijs op Wikiwijs. Daarnaast ontwikkelt de kerngroep in 2 jaar 40 nieuwe open en online leermaterialen voor hergebruik over o.a. de thema's ondernemerschap, zorgtechnologie en toegepaste positieve gezondheid.

Naast het delen en het hergebruiken van leermaterialen richt het project zich op het opzetten van een actieve vakcommunity. Het doel is dat binnen 1 jaar 500 docenten lid zijn van de community, waarvan minimaal 10% wekelijks een bezoek brengt aan de community en zichtbaar een activiteit verricht (posten, liken, reviewen leer materiaal, discussiëren, reageren etc.). De community is te vinden via <https://hbovpk.nl/welcome>. Leden maken een profiel aan en kunnen vervolgens feedback geven op en discussiëren over leer materialen die gedeeld worden op Wikiwijs. De community zal zowel online als offline bestaan. Er worden activiteiten verzorgd op landelijke congressen (proeftuin, workshops en scholingen).

Thema Open en Samen Delen

Om de zorgprofessional van de toekomst zo goed mogelijk op te leiden is het belangrijk om kwalitatief goede leer materialen te delen en goed daarin samen te werken. De vakcommunity hbovpk en wikiwijs bieden daarvoor een platform.

In deze workshop demonstreren we de community hbovpk / wikiwijs. We laten een aantal concrete voorbeelden zien van de mogelijkheden die deze community/wikiwijs biedt voor docenten verpleegkunde. We geven de deelnemers een kijkje in de virtuele samenwerking. Daarbij gaan we met de deelnemers in gesprek over bijvoorbeeld de volgende vragen: Hoe houdt je de vakcommunity en de leer materialen op wikiwijs actief? Waar liggen behoeftes? Wat zijn mogelijkheden?

Trefwoorden

Open en online onderwijs, leernetwerk, community, wikiwijs, delen en hergebruiken

Internet-links

<https://www.hbovpk.nl>

<https://hbo-vpk.wikiwijs.nl/>

Correspondentieadres

Hanzehogeschool Groningen
Academie voor Verpleegkunde
t.a.v. drs. J.D. van Wieren
Petrus Driessenstraat 3
9714 CA Groningen
E-mail: j.d.van.wieren@pl.hanze.nl

Hoe ASOOO is de leeromgeving?!? ... en hoe ASOOO ben jij?...

Marina Wildeboer- van der Tuin, Nienke Smit-Blokzijl, Paula Battjes

Wenckebach Instituut voor Onderwijs en Opleiden (WIOO), Zorgopleidingen, School of Nursing & Health

Het creëren van een optimale leeromgeving is van belang om het leren van studenten te stimuleren en te motiveren. De ASOOO benadering van het BCL Instituut (Brein Centraal Leren) draagt bij tot het verhogen van de intrinsieke motivatie om te leren bij studenten.

Hoe kun je **Autonomie** en **Status** toepassen om studenten in de leerstand te krijgen?

Bewust en onbewust passen we tools toe om autonomie en status te bevorderen. In deze workshop wordt verhelderd wat autonomie en status voor effect hebben op het leren tijdens de les én op de leerwerkplek en willen we je laten ervaren hoe je dit kunt toepassen. Hoe maak je als docent en praktijkopleider de leeromgeving ASOOO? Hoe wordt dit zichtbaar binnen de les én op de leerwerkplek van de student?

Zijn jouw studenten **Overtuigd Over** de **Ontwikkelbaarheid** van hun intelligentie, vaardigheden en of kwaliteiten? Wat zijn bevorderende of belemmerende factoren? Hoe kijk je hier als docent/praktijkopleider tegen aan? Wat is de kracht van falen en fouten maken? Welke effecten heeft dit op de ontwikkelbaarheid van de student? Wat is jouw MindSet als docent? Doe de test!

Deze interactieve en prikkelende workshop draait om her-, verkennen van deze ASOOO benadering in de verschillende leeromgevingen van de student! Hoe kun je als docent en praktijkopleider invloed uitoefenen op autonomie en status in de verschillende leeromgevingen de leermotivatie van de student en hoe kun je de ontwikkeling te bevorderen?

Het doel is om SAMEN (docent, praktijkopleider en student) een ASOOO leeromgeving te creëren waarbij het open staan voor leren en het ontwikkelen centraal staat.

Trefwoorden

ASOOO®, Overtuiging over ontwikkelbaarheid (OOO), Autonomie en Status (AS), SCARF Fixed MindSet, Groei Mindset en Mindshift

Literatuur

Dirksen, G., de Boer, M. (2018) *Breindidactiek*. Uitgeverij Synaps, 4^e druk.

Dweck, C.S.(2017) *Mindset changing the way you think to fulfill your potential*. Uitgeverij Robinson

Rock, D. (2008). SCARF: a brain-based model for collaborating with and influencing others. *NeuroLeadership Journal*, issue one.

Lanting, I. (2018) De kracht van falen. *P&B,01*, blz. 56-59.

BCLinstituut. (2019) *Breinkennis inzetten bij verander trajecten, 5 tips om duurzaam te veranderen*. Whitepaper.

Internet-links

www.bclinstituut.nl

<https://www.youtube.com/watch?v=2nF90sAW-Yg>

(Mindset by Carol Dweck, gepubliceerd 2018)

Correspondentieadres

Wenckebach Instituut voor Onderwijs en Opleiden (WIOO)

School of Nursing & Health

Verpleegkundige Vervolgopleidingen

t.a.v. Mw. M. Wildeboer-van der Tuin

Postbus 30.001

9700 RB Groningen

E-mail: m.wildeboer@umcg.nl

Waarom zwijgende studenten niet spreken

Coen Winkelman

Hogeschool Rotterdam, inmiddels gepensioneerd, opleiding Logopedie

Het thema 'Waarom zwijgende studenten niet spreken' staat hier centraal.

Ongeacht welke werkvorm – ik heb in zo'n 35 jaar alle vormen voorbij zien komen – blijkt faalangst en spreekangst bij veel (20-40%?) zwijgende en passieve studenten een contante factor, vaak een onderschatte beperking in hun studieloopbaan om actief te zijn bij rollenspel, als woordvoerder, stageopdrachten, patiëntencontact.

Zwijgers en passieve studenten zijn vaak slimme studenten die wel wat te melden hebben en hun perfectionistische, faalangstige inslag slim kunnen verbergen door anderen het woord te gunnen. Of zich laten overvleugelen door welbespraakte medestudenten. Een vermijdende attitude kan een carrièrelang meegaan.

Participeren in een werkgroep (peers, interprofessioneel, interdisciplinair, ...) is te beschouwen als een primaire een vorm van *samenwerking* tussen spreker en luisteraar. Faalangst, met name situationele spreekangst kan een remming zijn tijdens het samenwerkingsproces, wie kent het fenomeen niet uit eigen ervaring, wie is daar helemaal klaar mee...? De impact van manifeste of verborgen spreekangst wordt vaak onderschat, met name bij de presentaties voor een groep.

Spreken is een half bewust, zeer gevoelig, existentieel aspect van ons functioneren. Spreekangst kan worden versterkt of in stand gehouden door niet functionele feedback van medestudenten, trainers/docenten of begeleiders.

We werken in deze interactieve workshop geleidelijk toe naar de doelen:

- algemeen bekende feedbackregels worden getoetst aan specifieke criteria die gelden voor spreken – zijn die objectief? subjectief?
- Uitlokkende en in stand houdende factoren van spreekangst, in diverse soorten en maten optredend, worden geïnventariseerd. Hoe kun je die herkennen, onderscheiden en effectief beïnvloeden?

Een functioneel theoretisch kader vormt een basis om de daaruit voortvloeiende handvatten voor functionele feedback 'vanzelfsprekend' toe te passen. Neem een casus mee!

Als logopedist/stottertherapeut stel ik spreekangst als uitgangspunt. Spreken is een egegebonden vaardigheid.

Trefwoorden

Faalangst, spreekangst, functionele feedback, presenteren.

Literatuur

Ben van Cranenburg. Van contractie naar actie. Motorisch leven in dagelijks leven, sport, muziek en revalidatie. Houten 2016 BSL.

Margriet Sitskoorn – IK2 – de beste versie van jezelf Deventer, Vakmedianet 2016.

Esther van Fenema, Het Ontstemde brein. Amsterdam, Water.

Dinger, Smit, Winkelman. Expressiever en gemakkelijker spreken, 13^e druk 2017 Bussum, Coutinho

Internet-link www.coenwinkelman.nl

NVAO-geaccrediteerde hbo-master Docent HGZO

Wilt u **docent** in het Hoger Gezondheidszorg Onderwijs (HGZO) worden of uzelf als docent verder professionaliseren op master niveau?

De VU biedt een master aan met:

- een uitdagend en leerzaam curriculum
- een unieke combinatie van (vak)didactiek en zorginhoudelijk onderzoek
- persoonlijke en individuele begeleiding

Na afronding wordt de titel Master of Education (MEd) verstrekt.

Aanvang: oktober 2019

Locatie: VU Amsterdam

Duur: twee jaar, ca. 22 uur per week

Voor contact, voorlichtingsdata, informatie, kosten en aanmelding:

<http://www.vu.nl/nl/opleidingen/opleidingsaanbod-professionals/docentenopleidingen/a-z/hgzo/index.aspx>